

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

VSTUP DÍTĚTE DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

ELEMENTARY SCHOOL ADMISSION

DIPLOMOVÁ PRÁCE

THESIS

Marcela Suková

Praha 2008

**Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr.
Jany Staré, PhD. a s použitím uvedených zdrojů.**

Praha, 10. března 2008

Marcela Suková

Anotace

Tato diplomová práce je analýzou problematiky vstupu dítěte do školy. V teoretické části vymezuje pojmy související s otázkou připravenosti na školní docházku a tématy, která jsou s touto oblastí spjata. Kromě nahlížení na tuto problematiku v České republice se zaměřuje i na pohled zahraniční (ve Finsku). Cílem empirické části diplomové práce je zjistit, jak otázku vstupu do školy vnímají rodiče dětí, které nastupují do první třídy, jak hodnotí školu, kterou jejich dítě navštěvuje a s jakými problémy se nejčastěji setkávají v porovnání s tím, jak si školu představovali v době, kdy do ní své dítě nechávali zapsat.

Klíčová slova

Školní zralost, školní připravenost, dítě v předškolním věku, diagnostika předškolního dítěte, školní docházka, zápis, odklad školní docházky, pedagogicko – psychologická intervence.

Annotation

The thesis analyzes the problematics of the elementary school admission. In the theoretical part, it defines opinions of the experts on this topic, it is concerned with the question of school maturity and the topics which are connected with it. It is considered both a point of view from the Czech republic and from abroad (Finland). The aim of the empiric part is to find out how the parents perceive the problematics of the admission to school, what is their evaluation of the school attended by their children and which problems they have to deal with in comparison with their expectations before.

Key words

School maturity, preschool children, preschool children diagnostics, school attendance, registration to school, school attendance postponement, pedagogical and psychological intervention.

Ve své práci se snažím zodpovědět následující otázky : Existuje metodický postup, který usnadní dítěti počátek školní docházky? Je možné eliminovat negativní dopad této velké životní změny? Které děti jsou nejvíce ohroženy neúspěchem na počátku první třídy a jak tomu zamezit?

OBSAH

Úvod.....	3
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1. Vymezení pojmů.....	5
2. Školní docházka, zápis.....	8
2.1 Odklad školní docházky.....	8
3. Význam hry a pohádky v předškolním věku.....	11
4. Co má umět předškolní dítě.....	12
5. Výběr školy.....	13
6. Strach ze školy.....	15
7. Příčiny neúspěchu na počátku školní docházky.....	16
8. Děti s LMD a počátek školní docházky.....	18
9. Metoda dobrého startu.....	20
10. Pedagogická a psychologická intervence před vstupem do školy.....	23
10.1 Cvičení a hry podněcující rozvoj dítěte v předškolním věku.....	23
10. 1. 1 Rozvoj zrakového vnímání.....	24
10. 1. 2 Rozvoj sluchového vnímání.....	25
10.1. 3 Rozvoj paměti a pozornosti.....	25
10. 1. 4 Rozvoj myšlení a řeči.....	26
10. 1. 5 Rozvoj matematických představ.....	27
10. 1. 6 Rozvoj motoriky.....	28
10. 1. 7 Kresebná cvičení.....	28
11. Kritická analýza literatury a pomůcek, které se zabývají přípravou dětí na školní docházku.....	31
12. Předškolní vzdělávání ve Finsku.....	44
12. 1 Charakteristika předškolního vzdělávání ve Finsku obohacená o vlastní zkušenosti z návštěvy předškolního zařízení.....	44
12. 2 Vyučované předměty ve finské primární škole, příprava učitelů.....	47
13. Závěr teoretické části.....	48

II.	EMPIRICKÁ ČÁST.....	49
	Úvod.....	49
	1.vlna dotazníkového šetření.....	51
	Interpretace dat získaných v 1. vlně dotazování.....	56
	2. vlna dotazníkového šetření.....	58
	Interpretace dat získaných v 2. vlně šetření, komparace s údaji z 1. vlny šetření.....	64
	Závěr empirické části.....	66
III.	ZÁVĚR.....	67
IV.	PŘÍLOHY	
V.	POUŽITÁ LITERATURA	

ÚVOD

V současné době existuje mnoho různých typů škol s nejrůznějším zaměřením a filosofií. Velké množství rodičů je dříve či později postaveno před otázku, jaká škola by byla pro jejich dítě nejlepší, která by nejlépe odpovídala jeho potřebám a zaměření tak, aby se v plné míře a zdravě rozvíjelo. Dle mého názoru jsou pro dítě první roky na základní škole nejdůležitějším pilířem pro celkové utváření jeho osobnosti během života. Už na počátku se rozhoduje, zda dítě bude chodit do školy s chutí a s důvěrou a zda se naučí nejen třídit a zpracovávat informace, ale také komunikovat a koexistovat s ostatními lidmi. Kromě pochval, povzbuzování, ale i vymezených pravidel, jsou důležitými prvky pro kladný přístup žáka ke škole pozitivní přijetí ze strany učitele nebo také adekvátní ocenění žáka učitelem.

Ve své předchozí praxi jsem se setkala s různým pojetím přípravy dětí na školní docházku. Existují mateřské školy, jejichž představitelé zastávají názor, že čím déle se příprava na školu bude odkládat, tím méně bude dítě rozvinuté, naopak v jiných předškolních zařízeních vyznávají filosofii, že by se učit v pravém slova smyslu nemělo, dítě je „pánem“ svého vlastního rozvoje bez pocitu, že by si zbytečně zkrátilo dětství. Snažila jsem se tedy najít doložené argumenty, co je pro zdravý rozvoj dítěte nejlepší, do jaké míry je ta či ona cesta pro dítě nejvhodnější.

V teoretické části své práce se budu zabývat nejen tím, co všechno zahrnují pojmy školní zralost a školní připravenost, ale také již zmíněným odkladem školní docházky. Zaměřím se na témata, která jsou se vstupem do školy úzce spjata, mimo jiné také strachem ze školy, jehož počátky často bývají již krátce po vstupu do školy.

V neposlední řadě se také věnuji konkrétním cvičením a hrám, které mohou napomoci k rozvoji v oblasti, ve které má budoucí žák 1. třídy rezervy, ať už je to oblast kognitivní, motorická či sociální. Zabývám se také intervencí, kterou mohou před vstupem do školy vyvinout nejen odborníci, ale také rodiče, na které je tato práce orientována především. S oblastí intervence souvisí také kapitola, ve které analyzuji literaturu a jiné materiály zabývající se přípravou dítěte na školní docházku.

Jak jsem již zmínila výše, jedním z dílčích témat je také předškolní vzdělávání ve Finsku, zejména to, jak se liší pojetí předškolního vzdělávání, v čem bychom mohli hledat inspiraci a v čem naopak spatřuji rezervy.

V empirické části se obracím především na rodiče a zjišťuji jejich názory na zmíněnou problematiku. Částečně se také pokouším zmapovat situaci na českých školách, konkrétně v prvních třídách základních škol.

Tento výzkum byl prováděn dotazníkovou metodou, a to ve dvou vlnách – první před vstupem dítěte do školy a druhou krátce po vstupu. Cílem výzkumu bylo zjistit, co rodiče očekávají od školy a učitele, ve kterých oblastech předpokládají u svých dětí úspěchy, ve kterých problémy, v konfrontaci s realitou několik týdnů po nástupu do školy - zda byla očekávání rodičů naplněna či nikoliv. Pátrá zejména po příčinách, proč se očekávání reálně nepodařilo naplnit.

Často se stává, že začínající pedagog dostane jako třídní učitel na starosti právě žáky první třídy. Jeho profesní způsobilost po absolvování pedagogické fakulty je jistě adekvátní, zkušenost ovšem chybí. A právě v této etapě v životě dítěte je dobrý a zkušený pedagog nezbytností. Tato práce by se měla stát materiálem, který by mohl pomoci budoucímu učiteli v této nelehké pozici, stejně tak jako rodičům žáků prvních tříd, kteří narazili na obdobné problémy, které se snaží tato práce osvětlit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení pojmů

Pokud hovoříme o vstupu do školy, setkáváme se s pojmy **školní zralost** a **školní připravenost**. Pojem školní zralosti uvedl již před 350 lety Jan Amos Komenský, název pochází z vídeňské psychologické školy ve dvacátých letech minulého století (Matějček, 2005). Jak uvádí Valentová (2001), význam těchto pojmů se obsahově rozšiřuje. Sama inklinuje spíše k pojmu školní připravenost, zejména proto, že akcentuje širší souvislosti. Zahrnuje několik složek : **kognitivní** (rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení), **emocionálně – sociální** (přijetí nové role, schopnost komunikovat s učitelem a spolužáky atd.), **pracovní** (vypořádat se se zadanými úkoly a vydržet u nich), **somatické** (měl by posoudit pediatr; připravenost centrální nervové soustavy na nároky školní docházky).

Trpišovská (2004) zmiňuje také tělesné předpoklady školní připravenosti, kam patří mj. dokončení tzv. první strukturální přeměny, kdy dítě ztrácí tvary typické pro malé děti (relativně větší hlava a trup a kratší končetiny) a více se svou tělesnou stavbou podobá dospělému.

Podobnou definici uvádí Kropáčková (2002), školní zralost charakterizuje jako stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou i sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky.

Žáčková a Jucovičová (2000) se narozdíl od Valentové příklání k pojmu **školní zralost**. Ta podle nich zahrnuje dvě základní roviny, a to **zralost fyzickou** a **zralost psychosociální**.

Fyzickou zralost a zároveň i zdravotní stav posuzuje většinou dětský lékař. Dítě by mělo odpovídat růstem i fyzickými dispozicemi nárokům na věk šesti let. Jak autorky Žáčková a Jucovičová uvádějí, velmi malé, slabé, drobné děti bývají ohrožovány nejen zvýšenou únavností, ale i pocity méněcennosti v kolektivu vyspělejších dětí. Fyzická zralost je tedy jedním z předpokladů školní úspěšnosti, sama o sobě však ještě nestačí.

Psychická zralost v sobě také zahrnuje několik faktorů. Jedním z nich je mentální vyspělost; dítě v tomto věkovém období přechází od konkrétního, názorného myšlení k obecnějšímu, pojmovému myšlení. V uvažování a chápání se začíná projevat analyticko – syntetická činnost. Dítě si více všímá podrobností a rozdílů, je schopno vnímat jednotlivosti, chápat vztahy mezi nimi.

Začínají se u něj objevovat i náznaky logické úvahy, i když stále ještě uvažuje spíše mechanicky. Dětská kresba se v tomto věku stává podrobnější, diferencovanější. Tyto faktory tvoří podklad pro úspěšnou výuku matematiky, čtení a psaní. Nejsou však jedinými faktory, úzce s nimi souvisí i řečová vyspělost – dítě by v tomto období mělo mluvit již gramaticky správně, mít odpovídající slovní zásobu. Zejména s výukou psaní souvisí i tzv. **vizuomotorická koordinace** – tzn. součinnost zraku a ruky. Na čem se zmínění autoři shodují je, že dítě v tomto věku by mělo mít účelnější, zaměřenější, klidnější pohyby, mělo by být schopno alespoň zčásti ovlivnit svou motorickou aktivitu. Začíná také dospívat k určité sebekontrolé a ke kontrole svých citů. To se již týká roviny sociální zralosti. Do této oblasti patří také fakt, že dítě v tomto věku má již být schopné trávit delší čas mimo okruh rodiny, má snést oddálené vyplnění svých přání, případně unést i neúspěch. Má zvládat základy sebeobsluhy (oblékání, obouvání, udržování pořádku ve svých věcech), případně umět si naplánovat a rozvrhnout čas – na učení, na koníčky..., s čímž mívá velké problémy i velké množství starších dětí.

Podobné vymezení uvádí i Budíková (2004). V oblasti rozumové, konkrétně vývoje řeči, by mělo být dítě, které je zralé na školní docházku, schopno srozumitelně vyslovovat, používat odpovídající slovní zásobu (v první třídě to je již několik tisíc slov) a také být schopno vyjádřit děj.

Matějček (2005) se blíže zabývá charakteristikou předškolního dítěte. Takové dítě „přijímá kulturní nároky své společnosti“ (s.140), což znamená nejen to, že se učí používat nástroje jako příbor či tužku, ale záležitosti spjaté s významným rozvojem zrakového a sluchového vnímání. Dítě v předškolním věku má velkou zálibu v pohádkách a hrách, ve kterých může využít svou nekonečnou fantazii. Vytvářejí se tzv. prosociální vlastnosti, jako je souhra, spolupráce, soucit, společná zábava atd. V tomto období je tedy velmi důležité navazování kontaktů s druhými. Dítě je v tomto věku kromě spontaneity také

velmi sugestibilní, dobře si osvojuje hygienické, pracovní a společenské návyky prostředí, ve kterém vyrůstá. Je tedy možné zachytit vývojové odchylky, které jsou způsobeny zanedbáním výchovy v rodině, psychickou deprivací či psychickým, sexuálním zneužíváním, fyzickým týráním aj.

V oblasti grafomotoriky by měl budoucí žák umět ovládnout čáru a směr (součinnost zraku a ruky), správně držet tužku a mít uvolněné zápěstí. Měl by mít osvojené pracovní návyky (zůstat u úkolu a dokončit jej, na tento bod dává mj. důraz i Valentová) a udržet pozornost alespoň deset minut. Mezi další předpoklady pro úspěšný start ve škole řadí Matějček také zrakové a sluchové rozlišování, orientace v prostoru a čase, předpočetní představy, přiřazování a rozeznávání barev.

Sedlák (1985) se blíže zabývá připraveností na školní docházku z hlediska hudebního rozvoje. Uvádí, že se značně liší hudební připravenost dětí z hlediska kvantity – ty, které prošly mateřskou školou s kvalitní hudební přípravou, mají zpravidla dobré předpoklady pro úspěšné zvládnutí hudební výchovy ve škole. Naopak děti, které neměly dobré podmínky k hudebnímu vývoji, vstupují do školy hudebně nezralé a často neprojevují zájem o hudební výchovu. Je pak na učiteli, aby takové žáky zapojoval do činností, na které stačí a úspěchem podporovat jejich úspěšný start i v této oblasti.

Z výše uvedeného vyplývá, že školní zralostí či připraveností se rozumí komplexní posouzení mnoha stránek, různí autoři se liší ve výčtu znalostí či dovedností, které by dítě mělo ovládat, ale důležité je eliminovat negativní dopady tak velké změny, jakou vstup do první třídy bezpochyby je, tak, aby tento přechod byl pro dítě co nejpřirozenější.

2. Školní docházka, zápis

Podle §36 Školského zákona (2004) začíná povinná školní docházka „...počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad; dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.“

Jak uvádí Matějček (2005), problém školní zralosti se dostal do popředí v 60. letech minulého století, kdy tehdejší socialistická škola začala být mimořádně náročná. Chtěla ukázat svou převahu bez přihlídnutí ke schopnostem a vývojovým zvláštostem dětí. Odklad školní docházky tak vstoupil do běžné praxe jako ochranný prostředek proti nadměrnému přetěžování dětí.

2.1. Odklad školní docházky

Už dvacet let trvá stoupající trend odkladů školní docházky (Žáčková, Jucovičová, 2000). Valentová (2001) uvádí, že v letech 1995 – 1999 bylo z celkového počtu dětí zapisovaných do 1. ročníku realizováno průměrně 12 – 14% odkladů školní docházky. V současné době do prvních tříd nastupuje o rok později zhruba čtvrtina dětí (ve školním roce 2005/6 to bylo 22% dětí, v roce 2006 nastoupilo s odkladem povinné školní docházky do základních škol 23,1% dětí starších šesti let¹). Někteří rodiče berou v potaz zejména praktická hlediska – například matka na mateřské dovolené se rozhodne pro odklad alespoň do doby, než mladší sourozenec nastoupí do mateřské školy.

¹ S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. MŠMT, 2007.

Převážná většina odkladů však vychází z reálnějších důvodů. Zdeněk Matějček (2005) uvádí, že důvodem přibývajících odkladů je příliš náročná první třída. Přitom jde často o děti, které by nárokům školy rozumově stačily, nicméně s příliš rychlým tempem a striktním školním režimem se potýkají především po stránce náporu na jejich nervovou soustavu.

Při porovnání počáteční školní úspěšnosti dívek a chlapců jsou na tom lépe dívky, což je biologicky dáno – chlapci za dívkami v tomto ohledu přibližně o půl roku zaostávají (Žáčková, Jucovičová, 2000) a pokud jim učitel snaživé a pilné dívky dává za vzor, má to spíše kontraproduktivní charakter, je důležité zvážit, že chlapci tento náskok během pár let doženou.

Výzkumy (in Šrámková, 2005) dokazují, že děti narozené v letních měsících jsou častěji ohroženy neúspěchem během začátku školní docházky, proto se doporučuje k tomuto aspektu přihlídnout při rozhodnutí udělit odklad školní docházky (Šrámková, 2005). Ovšem není to faktor rozhodující.

Do pedagogicko – psychologických poraden nepřicházejí jen děti, které jsou nezralé na školní docházku, ale také děti, které jsou příliš napřed. Často se stane, že rodiče dítě na školní docházku připraví do té míry, že dítě nastoupivší do školy a počítající příklady typu 2+3, se ve škole jednoduše řečeno nudí. „Tyto děti jsou pak často považovány za hyperaktivní, nesoustředěné a obtěžující nejen paní učitelku, ale také ostatní děti tím, že vyhledávají během vyučování aktivity, které je nudí o něco méně. To by měl být naopak důležitý signál pro paní učitelku, která může žáka zaměstnat tím, že mu připraví například obtížnější varianty příkladů, které se zrovna počítají.“ (Šrámková, 2005, s.45).

Sporná zůstává otázka, do jaké míry má být dítě „předzásobeno“ vědomostmi a dovednostmi, aby nebylo ve škole napřed nebo naopak pozadu. Podle Šrámkové a Budíkové (2005) je nejzdravější zlatá střední cesta, tak, aby dítě absolvovalo průpravu zejména ke čtení a počítání, ale rozhodně ho nezatěžovat učivem, se kterým se znovu setká v první třídě. Bližším aspektům se věnuje následující kapitola.

„Nerovnoměrné věkové rozložení prvních ročníků má vliv i na stále častější podezření na dysgrafii či dyslexii.“ (Žáčková, Jucovičová, 2000, s.18). Je logické, že se často sedmi- či dokonce osmileté dítě s novým učivem vypořádá lépe než šestileté. Často se stává, že se učitel nechá „strhnout“ tempem a úrovní strašících žáků a šestiletému žákovi doporučí vyšetření.

O odkladu školní docházky rozhoduje rodič sám a toto rozhodnutí musí dítěti potvrdit odborník – pracovník pedagogicko – psychologické poradny nebo dětský lékař. Prakticky dostane odklad téměř každé dítě, jehož rodiče o něj požádají. V současné době ministerstvo školství uvažuje o administrativním ztížení odkladu (Budíková, 2004).

Existuje i možnost opačného postupu – pokud mají rodiče výjimečně nadané dítě narozené v rozmezí září až prosinec, můžou požádat stejnou cestou o povolení nástupu do školy ještě před dovršením šestého roku.

Autorky Budíková, Krušinová a Kuncová (2004) uvádějí v závěru seznam různých organizací a skupin, na které se rodiče, kteří si nevědí rady s nějakým problémem, mohou obrátit, zároveň také seznam všech pedagogicko – psychologických poraden v celé České republice i s kontaktními údaji – adresa, telefon, e-mail, což považují za velmi praktické a smysluplné.

Matějček (2005) apeluje na rodiče, aby dětem neodkládali školní docházka v případě, že pro to nejsou opravdu vážné důvody. Dítě by mělo být vyučováno na úrovni, která odpovídá jeho současné intelektové vyspělosti a nemělo by být v této oblasti podhodnocováno. Ani problém s výslovností není podle Matějčka důvodem k odkladu při zvážení a podrobném vyšetření, že v jiných oblastech je již dítě na školní docházku připraveno. Pak se totiž může stát, že duševní kapacita dítěte není patřičně využita, a tím je vlastně zanedbáván přirozený rozvoj dítěte.

3. Význam hry a pohádky v předškolním věku

Tímto tématem se blíže zabývá Matějček (2005). Zdůrazňuje, že oproti batoleti, které si ve hře přehrává a opakuje zážitky z denního života, si předškolní dítě přimyslí k ději hry motivy z pohádek, z toho, co slyšelo nebo vidělo například v televizi atd. Taková hra pomáhá dítěti překlenout všechny logické nesrovnalosti, umožní mu „vtělit“ se do někoho jiného.

Často se ve hrách odráží, jak velký pozorovací talent v tomto věku dítě má. Budou – li se rodiče dívat na hru svých dětí, mohou v ní objevit své vlastní projevy, postoje, zlozvyky, vychovatelské přehmaty, osobní ctnosti i nectnosti. Děti jsou v mnoha ohledech velmi upřímné a nastavují takto rodičům velmi věrohodné zrcadlo.

Pokud se zamyslíme na smyslem pohádek, je pravda, že mnohé z nich měly svůj specifický výchovný smysl, měly dítě postrašit, a tím je přivést k poslušnosti a opatrnosti. Navádějí ale především k tomu dobrému – obětovat něco pro druhé, být vytrvalý a statečný aj. Zlé povahy jsou často zobrazeny velmi plasticky a jsou po zásluze tvrdě potrestány. Těm dobrým se naopak jejich dobro vrátí a jsou odměněny sňatkem s krásnou princeznou či krásným princem. Do dětského světa také patří tajemno, kouzelo, nebezpečí a strach. V pohádkách se tak děti mj. učí i bát. V této oblasti je pro dítě velmi důležité vědomí toho, kam se může schovat, kdo a co je pro něj bezpečným „úkrytem“, pokud je tato podmínka splněna, strach pramenící z pohádek může významně posilovat psychickou odolnost dítěte.

Ve chvíli, kdy dítě poslouchá pohádku (a může to být i dítě neklidné a nesoustředěné, se syndromem ADHD či lehké mozkové dysfunkce), se dokáže zklidnit, „uvelebit“ do nejpohodlnější polohy a poslouchat. Jistě již většina z nás zažila situaci, kdy vyprávěl dítěti pohádku či historku již poněkolkáté a změnil při tom některá slova či příběh chtěl zkrátit, dítě se ovšem začalo bouřit a opravovat nás. Je to tím, že dítě chce slyšet to, co je pro něj známé a „bezpečné“, znamená to pro něj, že všechno je v pořádku a tak, jak má být.

V pohádce se také velmi významně posilují tzv. prosociální vlastnosti, o kterých jsem se již zmínila v úvodní kapitole o charakteristice předškolního dítěte. K těmto vlastnostem se v pohádkách kladou základy v příkladech

hrdinství, obětavosti, trpělivosti, upřímnosti aj., tak, jak jsou tradovány pohádkami.

4. Co má umět předškolní dítě

Někteří autoři uvádějí, že dítě je v tzv. předškolním věku již od 3 let věku, ve své práci užívám pojem předškolní věk v užším slova smyslu - ve věku 5 – 6 let.

Termín školní zralost zahrnuje širokou škálu dovedností. Šrámková (2005, s.65) uvádí : „O tom, že dítě zvládá hrubou motoriku, svědčí například to, že umí skákat přes švihadlo nebo hrát „školku“ s míčem. Jemná motorika se vyznačuje oblibou kreslení nebo také schopností zapnout si knoflík. Dítě by také mělo umět držet správně tužku a nakreslit čáru, kruh či vlnovku.“ Důležitý je i rozvoj zrakového vnímání včetně paměti, což dobře trénuje pexeso nebo puzzle. Sluchové vnímání umožňuje odlišit jednotlivé hlásky ve slovech a označit první a poslední písmeno (tzv.hlásková analýza). Zde se doporučuje například slovní kopaná. „Budoucí prvňák by si také měl umět spočítat svých deset autíček a panenek, měl by vědět, že včera už bylo a zítra teprve bude. Měl by umět říci, jak se jmenuje, kde bydlí a svými slovy převyprávět známou pohádku. Pro školu je klíčová schopnost soustředění – pokud dítě nevydrží sledovat večerníček, aniž by čtyřikrát neoběhlo židli a nerozsypalo stavebnici, je možné, že ve škole bude mít v tomto směru problémy. Malý školák by měl mít také základní návyky chování ve společnosti – dospělým vyká, zaváže si tkaničky od bot a vydrží stát ve frontě ve školní jídelně“. (Šrámková, 2005, s.11).

K tomu, aby se dítě zdravě vyvíjelo, je třeba mnoho předpokladů. Podle Budíkové (2004) jsou těmito předpoklady neporušené vnímání (zvláště zrak a sluch), příležitost k zážitkům (co dítě samo prožívá, dokáže lépe vyjádřit), příležitost k vyprávění zážitků (naslouchání dítěti, to se učí naslouchat nám, první rozhovory, příležitosti k otázkám), setkávání nad knížkou, nad obrázky, zpívání, tancování, tleskání do rytmu (příležitost k vnímání rytmu melodie slova apod.).

Dále Budíková (2004) uvádí podmínky, za kterých se dítě nejlépe učí. Těmi jsou dostatek času, citová pohoda, pocit bezpečí, možnost výběru a dostatek příležitostí.

Podle Matějčka (2005) je nejdůležitějším aspektem pro úspěšný začátek školní docházky samostatnost, také odpovědnost (např. schopnost splnit zadaný úkol), schopnost udržet pozornost při jedné činnosti alespoň 10 minut (což mnohé děti nedokážou, na což by měly být paní učitelky připraveny a mít v zásobě dostatek metod, kterými děti zaujmou a přimějou k udržení pozornosti).

Velký význam má také samozřejmě množství stimulačních podnětů, je empiricky dokázáno (výzkum in Kropáčková, 2002), že výsledky dětí při preventivní prohlídce v pěti letech věku byly nejvíce ovlivňovány vzděláním jejich rodičů a přítomností staršího sourozence v rodině.

5. Výběr školy

V dřívější době existovala jediná možnost, kam zapsat své dítě. Takzvané spádové školy existují stále, ale rodiče nemají povinnost v této škole dítě zapsat. Spádová škola dítě zapsat musí, jinde záleží na rozhodnutí školy. Na druhou stranu škol, které by žáka vzhledem k současné populační krizi odmítly, je mnohem méně než těch, které se rodiče budoucích žáků snaží spíše přesvědčit, aby dítě na jejich školu nechali zapsat. Nezřídka se setkáváme se školami, obvykle na vesnici, které rodičům dokonce nabízejí finanční prémii za to, že se rozhodnou u nich své dítě zapsat.

Jaká jsou nejčastější kritéria pro výběr školy, pokud pomineme zmíněnou finanční prémii? Někdo se řídí tím, že upřednostní školu v sousední ulici před tou, kam by malý školák musel dojíždět. Dalším kritériem je zaměření školy, například rozšířená výuka jazyků, sportovní zaměření aj.

Jiní rodiče se orientují podle pověsti, která je se školou spjata.

Jak uvádí Šrámková (2005), prvním krokem při výběru školy by měla být návštěva této instituce, pokud možno mimo dny otevřených dveří. Obrázek si

rodič může udělat i z rozhovoru s ředitelem. Každopádně sebelepší vedení nenahradí kvalitní učitel, jehož role je v prvních ročnících školy nenahraditelná. Osvícený ředitel by měl rodičům umožnit nahlédnout na hodinu, ve které vyučuje potenciální učitel jejich dítěte.

Podle Budíkové (2004) by si měl rodič při výběru školy klást otázky :

Podle jakého programu škola učí a co nabízí?

Co nabízí pro volný čas (např. zájmové kroužky)?

Používá škola slovní hodnocení a pro které ročníky?

Jaká kritéria hodnocení škola používá?

Jak rozvíjí myšlení?

Jaké jsou formy spolupráce rodiny a školy?

Jaké metody uplatňuje škola při výuce? Převládá klasická frontální výuka?

Jaké projekty škola realizovala, máte možnost zhlédnout výstupy těchto projektů?

Má škola speciálního pedagoga, školního psychologa, s kým škola spolupracuje?

Jsou na škole integrováni žáci a jak o ně škola pečuje, co jim nabízí?

Jsou na škole preventivní programy a jaké?

V čem potřebuje škola pomoci?

Jaká je atmosféra na škole, na co dává škola důraz?

Aktuálně je jistě důležitým faktorem pro rozhodnutí pro výběr školy konkrétní školní vzdělávací program, jeho cíle a obsah.

Za důležité považují Howe a Griffey (1997) o škole s dítětem mluvit, aby mohlo vyjádřit všechny svoje pocity a obavy spojené se vstupem do školy. Je také dobré, aby si dítě společně s rodiči jako oporou mohli prohlédnout prostory, aby pro dítě nebyly úplně neznámé, ještě před začátkem školního roku.

6. Strach ze školy

Strach ze školy je fenomén objevující se již na prvopočátku školní docházky. Zásadou číslo jedna zejména pro rodiče je, že není v žádném případě vhodné dítě strašit větami typu : „No počkej, tohle si ve škole nebudeš smět dovolit!“ nebo : „Počkej ve škole, tam tě paní učitelka srovná!“ a podobně. Tím zakládají dítěti na strach, který se může stupňovat blížícím se nástupem do školy. Dítě by se do školy mělo naopak těšit. „...Motivovat dítě je možné již v předškolním věku – např. bude si moct přečíst knížku, kterou dostalo k narozeninám, bude smět chodit samo nakupovat, protože si bude umět spočítat peníze apod.“ (Šrámková, 2005).

Škola sama navozuje zcela jiná pravidla chování než tomu bylo například v mateřské škole – nemůže se například kdykoliv zvednout ze židle nebo promluvit – otázkou zůstává, zda je takový postup v prvních třídách správný. Na některých školách existuje možnost jít si odpočinout na koberec, faktem je, že v mnohých školách to takto nefunguje.

Šrámková (2005, s. 47) dále uvádí, že „...strach ze školy se může projevat různě – pokud si dítě doma stěžuje tu na bolest hlavy, tu na bolest břicha, nebo se mu chce dokonce zvracet a to zejména v ranních hodinách, ačkoliv večer byl ještě zdravý a čilý, může to signalizovat mimo jiné již zmiňovanou obavu spojenou se školou.“ Příčin může být mnoho. Nejčastějšími adepty nejsou žáci, kterým se ve škole nedaří, ale naopak často třídní premianti, kteří neunesou tlak, který na ně vyvíjí okolí. Tato „diagnóza“ také ohrožuje prvňáky, kteří nastoupili do školy bez odkladu a trvá jim déle zvyknout si na školní režim. Opakovaný únik do nemoci může signalizovat i šikanu, a to nejen dětmi, ale také učitelem (Žáčková, Jucovičová, 2000).

Z důležité považují Keller a Thewaltová (1994) odhalení bezprostřední příčiny strachu ze školy, a to jak rodiči, tak učitelem (často se stává, že zdrojem je sám učitel, aniž by o tom věděl). Pokud se jim příčinu odhalit nepodaří, dalším krokem je návštěva školního psychologa.

Rada psychologů je taková, že lékař nebo rodič „předepíše“ dítěti drobný rituál typu : „Pokud tě bolí břicho, udělej si z kapesníku studený obklad“ nebo : „Při bolestech hlavy si krouživým pohybem tři spánky“ apod. „Pomoci může i

obyčejná žvýkačka či sklenice vody. Stejně tak, jako si dítě dokáže navodit a vsugerovat bolest, mohou tyto rady pomoci navodit subjektivní úlevu.“ (Šrámková, 2005, s.50).

Pro prevenci vzniku problému jménem strach ze školy doporučují Keller a Thewaltová (1994), aby rodiče a učitelé neviděli děti jen jako dobré nebo špatné žáky, ale všímali si i ostatních vlastností a podporovali je (např. ochotu pomáhat, přátelskost, zručnost atd.), dále aby učitelé ani rodiče děti nepřetěžovali, aby rodiče využívali všech příležitostí pro získání informací o dítěti (třídní schůzky, konzultace atd.) a tím včas odhalili případný problém.

7. Příčiny neúspěchu na počátku školní docházky

Školní úspěšnost dítěte závisí na mnoha okolnostech, především ale, jak uvádí Kárová (1996), na individuálních schopnostech dítěte a jeho zájmu o učení. Všechny děti způsobilé navštěvovat 1. ročník nemají stejné předpoklady pro úspěšnou práci ve škole. Je to dáno různými typem jejich vyšší nervové soustavy a zároveň různým stupněm podchycení jejich zájmu o učení. Příčiny školního neúspěchu jsou podle Kárové následující : příčiny zaviněné dítětem, příčiny zaviněné rodiči, školou a učitelem, psychickými poruchami nebo úrazem a v neposlední řadě poruchami učení.

Co se týče příčin zaviněných samotným dítětem, většinou se jedná o nedbalost, nepozornost a nesoustředěnost. Takový žák je schopen pochopit učivo a naučit se jej. Většinou však nesleduje výklad učitele, vyrušuje ostatní. Takového žáka je nezbytné zklidnit návykem na práci, zaměstnávat ho drobnými, splnitelnými úkoly, jejichž plnění je nutné vyžadovat.

Příčiny zaviněné rodiči mohou mít různý charakter. Na jedné straně to mohou být rodiče, kteří se o práci svého dítěte ve škole nezajímají nebo podceňují význam školy a tento postoj dále předávají svému dítěti. Na druhé straně stojí rodiče, kteří jsou přísní a příliš ctižádostiví a na dítě mají neúměrné nároky. Dítě těmto nárokům není schopno dostát, je nešťastné z neúspěchu. Důsledkem přílišné únavy z nadměrných nároků může být také dětská neuróza.

Příčinou špatného prospěchu a nervozity při školní práci může být také například nepoměr mezi vlastní ctižádostí dítěte a úrovní schopností. Často se také stává, že i nadané dítě bývá ve škole nesoustředěné a neúspěšné a to proto, že již dané učivo ovládá.

Výklad učitele a jeho způsob výuky mohou být také příčinami špatného prospěchu dítěte. Je učitelovou povinností podchytit zájem každého jednotlivého dítěte o učení. Poutavost učiva matematiky může učitel zvýšit například tím, že dítěti pomůže najít co nejvíce souvislostí mezi učivem a jeho zájmy. Dále uvádí Kárová (1996, s.17): „...je známo, že úspěšné dítě usiluje o opakování oceněného výkonu a neúspěšné ztrácí o příslušný předmět zájem.“ Z toho vyplývá, že je nezbytné dítě chválit za každý dílčí úspěch i postupné zlepšování.

Příčinou školní neúspěšnosti může být také špatný vztah dítěte k učiteli, velmi výrazně dítě vnímá například křivdu ze strany učitele nebo také neosobní a odtažitý přístup učitele k dětem.

Velkou měrou mohou preventivními opatřeními zamezit budoucím neúspěchům ve škole učitelé v mateřských školách. Většinou velmi dobře odhalí i latentní nedostatek. Podle Kropáčkové (2002) není vhodné intervenci přesouvat až na učitele ve škole, je prokázáno, že takovému dítěti je následně ztížen nácvik čtení, psaní a zároveň je vystaven nepříjemnému sociálnímu tlaku ze strany spolužáků.

8. Děti s lehkou mozkovou dysfunkcí² a počátek školní docházky

V současné době se o tématu lehké mozkové dysfunkce ve spojení s různými tématy týkající se výchovy a vzdělávání často hovoří. A jak je tomu v souvislosti se vstupem do školy? „Hyperaktivní děti postrádají neurotransmiter zvaný serotonin, který vyvolává pocit zklidnění a pohody. Všechny tresty a lamentace ztrácejí smysl – dítě se zlomenou rukou také nebudete peskovat za to, že si samo nenakrájí jídlo na talíři.“ (Šrámková, 2005, s.54).

Kombinace bezúčelného vynakládání energie a zvýšené snahy se i přes vnější podněty soustředit způsobuje, že se malý školák brzy neúměrně vyčerpá. Často by stačilo pět minut strávených na koberci vzadu ve třídě nebo kratičká přestávka s proběhnutím. Hyperaktivita se projevuje i poruchami motoriky, a proto děti s LMD působí často neobratně a nešikovně. Často se takové dítě stává „černou ovci“ třídy už proto, že je jiné, a ostatní děti jej tedy těžko přijímají. Proto, aby se dítě s LMD snadněji začlenilo do tohoto náročného procesu je třeba, aby mělo dostatek volného pohybu v bezpečném prostředí, další podmínkou zdárného vývoje je neustálá komunikace – takové dítě potřebuje stále nové podněty a především někoho, kdo se mu plně věnuje.

Rodiče hyperaktivního dítěte by proto měli volit základní školu ještě pečlivěji než ostatní (Žáčková, Jucovičová, 2000). Prvním krokem je cesta do pedagogicko – psychologické poradny, kde se dozvědí, zda je jejich potomek jen trochu temperamentnější nebo zda jde skutečně o poruchu. Psycholog jim poradí i konkrétní způsoby, jak svému dítěti docházku do školy usnadnit. Podle platné legislativy dostává škola peníze navíc za každého žáka s potvrzenou diagnózou. Nejsou to velké částky, ale stačí alespoň na to, aby škola zaplatila speciálního pedagoga, čí dokonce psychologa, který by jim poskytl individuální péči.

² *starší označení pro poruchy učení a chování u dětí s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, u nichž je předpokládánou nebo prokázanou příčinou odchylka funkce centrálního nervového systému. Dnes se v podobném významu užívá termín hyperkinetický syndrom či ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder. (Průcha, Walterová, Mareš : Pedagogický slovník. Portál, Praha, 2001).*

Jakou školu tedy hyperaktivní dítě potřebuje? Především takovou, kde se v jedné třídě netísí třicet dětí. Individuální přístup je v těchto případech nezbytný, protože právě takové dítě má potíže s prací ve skupině. Stejnou činnost může dělat s radostí a dobrými výsledky, bude – li se mu učitel intenzivně věnovat. Šrámková (2005) uvádí, že ideální je, pokud se alespoň na část hodin třída rozdělí – děti „standardní“ se učí například jazyky, děti s poruchami učení absolvují zvláštní hodiny, ve kterých jim speciální pedagogové pomáhají vyrovnat se s jejich hendikepem.

9. Metoda dobrého startu (MDS)

Tuto metodu vytvořila v 50. letech 20. století francouzská terapeutka Budget. Poradny u nás se v 70. letech seznamovaly s polskou verzí metody. Současná verze, upravená Swierkoszovou, v sobě spojuje nejen teoretická východiska, ale i využití v praxi (Swierkoszová, 1998).

MDS tvoří 25 lekcí, z nichž každá je postavena na lidové písni, která se v různých podobách prolíná celou lekcí. Rytmu, melodiím a slovům písni odpovídají pohybová, řečová a grafomotorická cvičení. Tato metoda aktivizuje a rozvíjí psychické funkce a je zajímavou inspirací jak pro poradenské pracovníky, tak učitelky v MŠ i ZŠ.

Následující část diplomové práce jsem sestavila ze zkušeností paní učitelky Vostřákové z MŠ Pohádka v Praze 4 – Modřanech a také z internetových stránek Speciální mateřské školy pro děti s vadami řeči v Rosicích u Brna.

Tato metoda má své kořeny v lékařství. E. Dupré zavádí v r. 1913 do neuropsychiatrie pojem psychomotorika. Tento termín chápeme jako spojení motoriky s psychickými procesy poznávání a sférou emociálně motivační. Rozvoj psychiky a motoriky dítěte jsou spolu úzce spojeny. Poruchy psychomotorického vývoje se projevují v opoždění rozvoje funkcí percepčně - motorických a způsobují vznik obtíží ve výuce čtení a psaní. Poruchy v oblasti psychomotorického vývoje se projevují již v předškolním věku (např. v modelování, kresbě, rytmicích, gymnasticích a některých didaktických zaměstnáních). Jejich důsledkem jsou později špatné známky jako trest za opožděný vývoj dítěte. V případě poruch psychomotorického rozvoje je nezbytná psychomotorická rehabilitace. Metoda „Dobrého startu“ původně sloužila k léčbě získaných poruch hybnosti. Teprve později ji autorka (Budget) přizpůsobila k rehabilitaci psychomotorických vývojových poruch u dětí. Autorka se snažila pomocí hry navodit procvičování základních pohybů potřebných pro psaní. Úkolem těchto cvičení byla aktivizace a zdokonalování některých center. V roce 1941 byla tato metoda poprvé použita v základních školách jako příprava na výuku čtení a psaní. Z Francie se brzy rozšířila do

Holandska, Belgie, Portugalska, Švýcarska a Španělska, kde je stále používána nejen v nápravné práci, ale i jako dobrá příprava k počátečnímu čtení a psaní.

Pro nás je nejdostupnější polská modifikace původní metody. Výzkumy ze 70. a 80. let hodnotily výsledky z roční práce s dětmi. Psychologická vyšetření a zhodnocení pokroku ukázala úprava u všech sledovaných respondentů. Poruchy ve sféře kinesteticko - motorické a prostorové orientaci vymizely u většiny případů. Neméně výrazné byly úspěchy v oblasti nápravy sluchové analýzy a prakticky bez výsledků byl vliv na poruchy laterality. Nápravná cvičení měla příznivý vliv na oblast emočních a motivačních poruch, které vznikají jako sekundární v důsledku neurotizace. Spojením předností psychodidaktických metod s klady této metody se zabývají samostatně i týmové práce M. Bogdanoviczové a H. Tymichové.

Metoda „Dobrého startu“ je metodou stimulační a rehabilitační. Podstatou je metoda akusticko - motorická. Všechny tři složky v ní hrají důležitou úlohu:

- složka zrková-rozlišování grafických tvarů
- složka pohybová - provádění gest, jež ilustrují grafické znaky a mají být v souladu s rytmem písničky
- složka sluchová - vnímání rytmu písničky

Cílem metody je zdokonalit souhrn všech tří složek, zdokonalit a vyhradit lateralizaci, zlepšit orientaci v tělesném schématu a prostoru. Přitom dochází k integraci všech psychomotorických funkcí a k nápravě porušené časově – prostorové orientace.

Dodržuje se zásada zvyšování náročnosti úkolů u každé lekce. Před vlastním cvičením předchází průpravná část, v níž jsou zařazeny prvky disciplíny a koncentrace pozornosti. Často se zařazují i cvičení korigující postoj těla a procvičující pravolevou orientaci. Dále děti poslouchají písničku, která prolíná všemi fázemi lekce (magnetofon, gramofon nebo zpěv). Jejich úkolem je písničku dobře porozumět. Kontrolu porozumění s následným vysvětlením neznámých slov provádí vyučující v rozmluvě, kde využívá názorné pomůcky, obrázky a modely. Text písně je vhodným materiálem k artikulačním cvičením, cvičením fonemického sluchu, procvičování analýzy a syntézy aj.

Metoda „Dobrého startu“ je metodou především skupinovou. Z hlediska časového rozložení pracujeme s dětmi v mateřské škole kolem 30 minut při rovnoměrném rozvržení jednotlivých částí.

Cvičení se provádí 4 x v týdnu a kromě toho pokračují děti v nápravné péči. Nastanou-li situace, že děti nezvládnou cvičení, tato lekce se opakuje s časovým odstupem.

Metoda „Dobrého startu“ je také dobrým inspirativním zdrojem nejen pro učitelky v MŠ, ale pro všechny, kteří se podílejí na přípravě a vlastní práci ve výuce čtení a psaní.

10. Pedagogická a psychologická intervence před vstupem do školy

Dle Valentové (2001, s. 229) jsou nejobvyklejšími opatřeními v případě neadekvátní školní připravenosti :

- zařazení dítěte do MŠ a práce podle individuálního programu
- zařazení do speciálních MŠ (např. pro děti s vadami řeči, mentálně opožděné)
- zařazení do přípravných ročníků na ZŠ
- skupinová setkávání pro děti např. z jiných etnických skupin a z málo podnětného prostředí, která se realizují během školního roku v ZŠ nebo pedagogicko – psychologických poradnách

Jinou intervencí, než je odklad školní docházky, jak dále uvádí Valentová (2001), jsou různé typy tzv. stimulačních programů. Jejich cílem je zaměřené řízené učení na oblasti s vývojovým deficitem. Zaměřují se buď na celkový rozvoj dítěte a připravenosti na školní docházku, nebo jsou zaměřeny nápravně na méně rozvinuté psychické funkce – např. cvičení pozornosti, grafomotoriky aj. (o tom blíže následující kapitola). Obecně se dá říci, že všechna intervenční opatření předpokládají možnost spolupráce mezi poradnami, mateřskou i základní školou, a v neposlední řadě s rodinou.

10.1 Cvičení a hry podněcující rozvoj dítěte v předškolním věku

Budíková (2004) přisuzuje hrám velkou a důležitou roli. Hra je podle ní pro dítě v předškolním věku asi tak důležitá jako pro dospělého jeho práce. Někdy dojde k urychlení rozvoje dítěte nejen užitím cílených her, ale pouze tím, že rodiče začali svému dítěti věnovat více času. Do režimu dne dítěte by měl být pravidelně zařazován čas na společnou hru. Tento čas nemusí být dlouhý, stačí denně 15 – 30 minut. Není dobré zaměřovat se pouze na oblasti, ve kterých dítě zaostává, ale zařazovat hry a cvičení, ve kterých dosahuje lehce úspěchu, abychom kompenzovali případné pocity neúspěšnosti. Důležité je příznivé

emoční prostředí, nešetříme pochvalou a povzbuzením. Snažíme se, aby dítě nedosáhlo cíle příliš snadno, ale také ne příliš obtížně.

Hry jsem vybrala z metodického materiálu určeného učitelkám MŠ a rodičům předškolních dětí autorek Žáčkové a Jucovičové (2000).

10.1.1 Rozvoj zrakového vnímání :

- vyhledávání předmětů v místnosti – podle barvy, tvaru, materiálu, velikosti atd.
Např.: „Řekni, co je v místnosti ze dřeva..., co je zelené..., co je malé...“
 - vyhledávání ukrytého předmětu, který schováme na viditelné, ale nenápadné místo
 - skládání stavebnic a mozaiek
 - skládání obrázků ze zápalek nebo špejlí
 - skládání rozstříhaných obrázků – zpočátku použijeme známé obrázky rozstříhané na menší počet kousků (2-3), postupně přidáváme
 - puzzle
 - vyhledávání dvojic stejných obrázků – pexeso
 - rozlišování zrcadlových tvarů – předkládáme dvojice buď stejných obrázků nebo lišících se zrcadlově, dítě škrtá rozdíly apod. (k rozvoji pravolevé orientace)
 - hledání cesty bludištěm
 - nedokreslené obrázky – dítě říká nebo kreslí, co na obrázcích chybí; zpočátku použijeme předkreslený vzor
 - spojování teček podle předlohy – také možná diferenciací pomocí barev
- ◆ „Kdo dřív uvidí...?“
Hra, kterou můžeme hrát v místnosti i na procházce. Děti soutěží, kdo dřív uvidí např. paní v červeném kabátě, listnatý strom apod.
 - ◆ „Co se změnilo?“
Hra procvičující také pozornost a paměť. Dítě po bedlivém prohlédnutí místnosti pošleme za dveře a poté něco změníme, schováme, přidáme.
 - ◆ Kimova hra
Na stůl položíme několik předmětů a ukážeme je dětem. Pak předměty zakryjeme a jeden z nich tajně odebereme, po odkrytí dítě hádá, která věc zmizela. Můžeme

naopak i nějakou věc přidat, případně po zakrytí předmětů nechat dítě vyjmenovat všechny předměty, které si zapamatovalo.

10.1.2 Rozvoj sluchového vnímání

- rozeznávání zvuků – dítě se zavázanýma očima hádá, o jaký zvuk se jedná, případně s jakou souvisí situací, činností
- cvičení vyhledávání, lokalizace zvuku – dítě hledá zdroj zvuku (např. zvonící budík, bubínek)
- cvičení lokalizace hlásky („Co slyšíš uprostřed ve slově *nos, les, pes?* Co na začátku? Na konci?“)
- cvičení rozeznávání slabik – předložíme dítěti např. obrázky a ptáme se: „Který z nich začíná na *me?* apod.“

◆ „Hlásky –s- nás probudí“

Dětem, které leží, jako když spí, předříkáváme různá slova. Uslyší – li slovo, ve kterém je hlásky s, „probudí se“ a vyskočí. Podobnou variantu (místo výskoku říkaly slovo „bum“) jsem použila ve hře s předškolními dětmi a velmi si ji oblíbily.

◆ „Děti, kdo tu je...“

Při této hře předříkáváme říkanku : „ Děti, kdo tu je, kdo se od D jmenuje?“ Děti ukážou na hráče, jehož jméno začíná na toto písmeno. Můžeme hrát i variantu „Děti, co tu je, co se na K jmenuje?“ (předměty v místnosti).

- ◆ Sluchovou orientaci můžeme dále cvičit klasickou „Slepou bábou“, na procvičení sluchové paměti můžeme použít „Tichou poštu“ a její obměny.

10.1.3 Rozvoj paměti a pozornosti

- Co se změnilo? – v místnosti, na člověku, obrázku...
- Co chybí? - z určitého počtu předmětů (5-10) jeden odebereme

- hádání pohádek – dítěti zkráceně vyprávíme obsah pohádky a ono má co nejrychleji uhodnout, o jakou pohádku se jedná
- opakování slov a krátkých vět – zpočátku předkládáme dítěti obrázky zvířat nebo věcí, ukazujeme je po řadě, dítě je jmenuje, pak se je snaží jmenovat bez ukázání obrázků; posléze zvířata nebo věci jenom jmenuje a dítě je po nás opakuje, při opakování tvoříme věty z 5 a více slov
- ◆ Nebe – země – nos
 - Vedoucí hry opakuje slova : „Nebe – země – nos“ a přitom ukazuje vzhůru, dolů a na nos, děti po něm pohyby opakují, občas se záměrně splete, kdo se nechá splést, vypadává ze hry.
- ◆ Kdo si přesedl
 - Děti sedí v kruhu, hráči uprostřed zavážeme oči a dvě děti si vymění svá místa. Hráč po odvázání šátku hádá, kdo si přesedl.
- ◆ Na zvědavého
 - Jeden hráč začíná : „Já umím plavat, co umíš ty?“, druhý pokračuje: „Já umím plavat a lyžovat, co umíš ty?“ atd. Můžeme obměňovat : „Já mám rád....“, „Mně se líbí...“

10.1.4 Rozvoj myšlení a řeči

- třídění předmětů podle zvuků, který vydávají, podle velikosti, materiálu, barvy...
- nacházení protikladů na obrázku, v místnosti
- hry se slovy – vymýšlení vět nebo říkanek, kde všechna slova začínají stejnou hláskou
- vymýšlení slov do rýmu (len – sen, kos – los apod.)
- tvoření vět z předem stanovených slov (máma – jít – nakupovat = máma jde nakupovat)
- dovyprávění příběhu – povídáme dítěti krátký jednoduchý příběh, který nedokončíme, dítě má za úkol jej dokončit, stejným způsobem i např. pohádku

- artikulační cvičení – jazykolamy (Jelen se nese po lese, Pan Kaplan v kapli plakal, Klára králova hrála na klavír, Na louce cvrčí cvrčci atp.)
- cvičení na rozvoj slovní zásoby – „řekni to jinak“ – např. “Malý dům je....“ (domeček)

- „jako“ – vytváříme metafory typu „Sladký jako...“

(cvičení „Jako“ mám vyzkoušené s předškolními dětmi – ty prokázaly velkou a rozmanitou slovní zásobu, neříkaly jen ustálené fráze typu „Sladký jako med“, ale i např. „Les šumí jako mušle, vítr, moře, koruny stromů.“ atd.)

- ◆ „Co je to?“

Dětem vyjmenujeme hlavní charakteristické znaky pro danou věc, zvíře, rostlinu, úkolem dětí je uhodnout, o co se jedná.

- ◆ „Myslím si slovo“

Vedoucí hry nebo vybrané dítě řekne : „Myslím si slovo, které začíná na písmeno K“. Úkolem dětí je hádat, které slovo to je. Mohou se ptát pouze tak, že tázaný odpoví „ano“ nebo „ne“.

- ◆ „Na Mart’ana“

„Mart’an“ přistane na naší planetě a všechno, co je na Zemi, vidí poprvé. „Němý“ předvádí situaci, kdy přijde do obchodu a snaží se dorozumět posušky s „prodavači“. Ti se ho smějí ptát pouze tak, aby mohl odpovědět kývnutím nebo zavrtěním hlavy.

- ◆ „Na herce“

Zvolíme si jednoduchou větu (např. „Večeře je na stole.“ Nebo „Aha, no jo.“). Zvolené dítě má za úkol větu vyslovit s určitým citovým zabarvením – jako když má radost, zlost, nudí se apod. Ostatní hádají, jakou má právě náladu. Hra cvičí i schopnost empatie.

10.1.5 Rozvoj matematických představ

- předložíme dítěti 3 – 4 předměty nebo obrázky (např. jablko + 3 hrušky), dítě určuje, co k sobě patří, seřadí do skupinky, spojí čarou, určí, čeho je víc a čeho míň

- předložíme dítěti prvky ze stavebnice (nejvhodnější je dřevěná s různě dlouhými a velkými barevnými tvary). Dítě je řadí podle velikosti, tvaru, množství, barvy...
- postavíme se s dítětem vedle sebe, několikrát zatleskáme, dítě má udělat tolik kroků, kolikrát jsme zatleskali
- z 10 kostek tvoříme ubíráním nebo přidáváním dvě hromádky, dítě určuje, kde je méně, kde více kostek

10.1.6 Rozvoj motoriky

- navlékání korálků
- stavění kostek z různých stavebnic, puzzle
- poznávání věcí podle hmatu
- modelování z různých materiálů
- vytrhávání obrázků
- „na rybáře“ – na táč položíme bonbóny s připevněnými háčky z drátu (kancelářské sponky), jako „udice“ poslouží špejle s nití na konci také s háčkem, dítě se snaží „ulovit“ co nejvíce „rybek“

10.1.7 Kresebná cvičení

Začínáme velkou plochou, formát postupně zmenšujeme. Napřed volné čmárání po ploše, pak již řízené (nejlépe s uvedenými názornými pomůckami) :

- motání klubiček
- kruhy jako točící se kola
- vlnovka jako vlnky na vodě
- tečky jako zobání kuřátek nebo zasněžená chaloupka
- spojení bodů čarami – různým směrem (hromada prken)
 - stejným směrem (plot, hřeben)

- zleva doprava (žebřík, jízda autem)
- dolní oblouk – zleva doprava (houpačka se houpe, miska...)
- horní oblouk – zleva doprava (duha, hromádka od krtka, skákání žáby...)
- kruhy (sněhulák, stonožka)
- smyčky (pletení svetry)
- hadovky (list lípy)
- osmičky (let motýla, korálky)
- šikmé čáry (prší)
- spojování teček, obtahování tečkované čáry atd.

Jinou ukázkou přípravných her jsem vybrala z knihy 300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy od Mary Weaverové. Stejně jako jiné příručky podobného typu vydané v nakladatelství Portál, i tato je uspořádána podle jednotlivých aktivit, rozdělených do 4 bloků – Písmena a slova, Matematické představy, Základy přírodních věd a Manuální zručnost. U každé aktivity je zdůrazněna cílová dovednost vzhledem k zadanému věku (3+ až 6+). Je věnována především rodičům předškoláků, inspiraci v ní ovšem jistě najdou i učitelé.

Z bloku Písmena a slova :

➤ Kolečko s písmenky

Cílové dovednosti : sluchová analýza, zraková analýza, kreslení

Nejdříve nastříháme z časopisů různé drobné obrázky, které dítě dokáže pojmenovat. Pak z tvrdého papíru vystříhneme velké kolečko a po jeho obvodu nalepíme obrázky. Uprostřed připevníme patentovou papírovou šipku, kterou lze otáčet. Dítě ukazuje šipkou na jednotlivé obrázky, pojmenuje je a najde počáteční hlásku. Jinou variantou je místo šipky připevnit na obrázkové kolečko druhý kruh z papíru, v němž je vystřižené okénko ve velikosti jednotlivého obrázku. Pootáčením kruhu pak dítě uvidí vždy jeden obrázek a vymyslí jeho počáteční hlásku. Místo obrázku můžeme mít na podkladu také jednotlivá písmena. Dítě si

pootočením zvolí písmeno a najde k němu nějaký obrázek nebo slovo, které zkusí nakreslit.

➤ **Běh k písmenům**

Cílové dovednosti : rozlišování hlásek, rozvoj motoriky

Hra spočívá v tom, že někdo vyvolá hlásku (např. „S“) a všichni mají doběhnout k věci, jejíž název touto hláskou začíná. Kdo je poslední, vyvolává další hlásku. U dětí, které toto již zvládnou, můžeme zadat první písmeno vysloveného slova.

Kritická analýza literatury a pomůcek, které se zabývají přípravou dětí na školní docházku

Autorů a literatury zaměřující se na cílovou skupinu předškolních dětí, respektive jejich rodičů nebo pedagogů, je velké množství. Jejich kvalita je také velmi různá. Zde uvádím pouhý vzorek některých publikací dostupných v knihkupectvích a knihovnách.

Kromě české literatury uvádím také ukázkou britskou a americkou.

- **Klenková, Kolbábková : Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte**

Ilustrace Eva Kolbábková, MC nakladatelství, Brno, 2002.

Formát A4, 125 stran.

Kniha, určená jak pro rodiče, tak pedagogy, je souborem materiálů a metodických postupů pro práci s dítětem s cílem co nejefektivněji ovlivnit vývoj řeči dítěte a umožnit, aby byla jeho řeč správně rozvinuta před nástupem do školy. Byla vytvořena katedrou speciální pedagogiky při Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a ověřena praktickými výsledky na Soukromé logopedické klinice v Brně a Speciálně pedagogického centra ve Vyškově. Zabývá se především otázkami, jak je možné ovlivňovat správný vývoj řeči dítěte, jak předcházet poruchám řeči, jak procvičovat a odstraňovat vady řeči a jak procvičovat motorické schopnosti tak, aby byl umožněn správný vývoj řeči. Kniha je doplněna o materiál, na jehož základě je možné diagnostikovat rozvoj sluchového a zrakového vnímání, rozvoje motoriky – hrubé, jemné, motoriky mluvních orgánů, rozvoj rozumových schopností, stavu a úrovně řeči, výslovnosti jednotlivých hlásek, slovní zásoby, gramatické složky řeči, rytmického citění, jazykového citu, schopnosti souvislého vyjadřování.

Jednotlivé kapitoly (např. Sluchová paměť, Zrakové vnímání, Sluchové vnímání a fonemický sluch aj.) jsou barevně odlišeny, což umožňuje snadnou orientaci, tyto kapitoly jsou proloženy praktickými úkoly k dané kapitole. V jednotlivých diagnostických textech jsou také barevně odlišeny úkoly, které

plní dítě, komentáře pro rodiče nebo pedagogy, hodnocení jednotlivých dovedností a další náměty k danému tématu. Děti mají za úkol např. opakovat slova, slovní spojení nebo věty, převyprávět příběh vlastními slovy, za pomoci obrázků např. najít nepravdivé situace, najít rozdíly, porovnat počty objektů na obrázku, vybrat obrázek podle pokynů, vyčlenit obrázek/obrázky ze skupiny. Text je doplněn i o řešení jednotlivých úkolů.

Ukázka z kapitoly Vyčlenění ze skupiny (s.69):

Na obrázku máš věci, které k sobě nepatří. Je tam ale vždy jedna věc, která do skupiny nepatří. Najdi ji a řekni, proč na obrázek nepatří.

Hodnocení

- *Dítě správně určí, co do skupin nepatří a skupiny pojmenuje*
- *Dítě správně určí, co do skupin nepatří, ale skupiny nedovede pojmenovat*
- *Dítě nedovede určit, co do skupin nepatří*

Tato kniha je velmi pestrá, opatřena jak odborným textem, tak komentáři pro zadávání úkolů, které jsou srozumitelné jak pro dítě, tak pro toho, kdo je zadává. Obrázkové řady se dají využít také jako pracovní listy. Cílové dovednosti, které se procvičují, jsou zaměřeny komplexně, na více oblastí zároveň. Je zde velké množství nejrůznějších obrázků a ilustrací, které občas působí schematicky (sluníčko s obličejem apod.).

□ **Pávková, Bohdana : Jak se kluci a holky učili říkat L, ĎŤŇ, CSZ, ČŠŽ, R a Ř**

Logopedie pro děti od 4 do 7 let, domalovánky, Computer Press, Brno, 2007 (ve stejné edici vyšly také publikace Hrajeme si s řečí a Říkej si se mnou).

Formát A4, 64 stran.

Publikace je určena rodičům a zejména předškolním dětem k přímému využití. Je to v podstatě soubor pracovních listů, sloužící prostřednictvím plnění nejrůznějších úkolů rozvoji správné výslovnosti a usnadnění učení počátečního

čtení. Průvodci jsou dětem tři hrdinové Kateřina, Lenka a Vojta. Publikace je téměř celá v černobílém provedení tak, aby si dítě mohlo jednotlivé pracovní listy také vybarvit. Jednotlivé kapitoly po sobě navazují vzestupně podle obtížnosti tak, jak je uvedeno v názvu (L, zároveň ĎŤŇ, C, S, Z, Č, Š, Ž, R a Ř). V úvodu každé kapitoly je krátký text určený k předčítání dětem, pod tímto textem je drobnější písmo s komentářem pro rodiče. Ten jim pomáhá a přibližuje nácvik výuky počátečního čtení (vyvozování hlásek, nápodoba, správná artikulace apod.). Tento text nabádá rodiče vždy k procvičování cílové hlásky nebo hlásek, které již byly „probírány“, a tím i k tomu, aby neopravovali dětem hlásky, které ještě nemají nacvičené.

Ukázka - text na vyvození hlásky „š“ (s. 39):

Vojta si pozval kamarády a hráli si na vlaky. Holky poslouchaly za dveřmi a slyšely : ŠŠŠŠ, ŠI ŠI ŠI, Š Š Š Š, SSSSS. „Jeden vlak má asi poruchu,“ usoudily holky a hned vymýšlely. A vymyslely. Až si kluci pohráli, holky jim nabídlly: „Máme deset spolužáků, poslouchejte, jak se jmenují : Tomáš, Miloš, Ivoš, Matouš, Lukáš, Tadeáš, Matyáš, Luboš, Tobiáš, Aleš.

A teď na ně zavoláme, třeba si za námi přijdou hrát : Tomáši, Miloši, Ivoši, Matouši, Lukáši, Tadeáši, Matyáši, Luboši, Tobiáši, Aleši.“

Napodobováním zvuků při hře na vlaky můžeme vyvodit hlásku Š nápodobou. Zvládá – li dítě napodobit vlak, pak využijeme jména k zařazení hlásky do slov. Vyslovujeme : TOMÁ, IVO, LUKÁ, TADEÁ, MATYÁ, LUBO, ALE, LEO, dítě pak připojí hlásku Š. Potom po nás opakuje celá jména. Můžeme si na kamarády zavolat a tím zařadíme slabiku ŠI do slov.

Následuje obrázek chlapců, kteří si hrají s vláčky.

Dle mého názoru se může tato publikace stát dobrým doplňkovým materiálem pro děti, které mají problémy s výslovností, nejsem si ovšem jistá, zda splní i další účel, kterým je nadstavbový materiál pro děti, kterým výslovnost problémy nedělá, na to mi připadá tato publikace málo zajímavá (úkoly jsou zejména reprodukčního charakteru bez přílišného prostoru pro

kreativitu dítěte), úkoly jsou u všech procvičovaných hlásek víceméně stejné. Tiskací písmo vedle obrázků by mělo být vzorové, toto je psané ručně a je příliš dekorativní (např. horní a dolní zátrhy aj. jsou zakončeny „klubíčkem“), psací písmo, kterého oproti předchozím zmiňovanému dekorativnímu tiskacímu ovšem příliš není, je v pořádku. Poměr obrázků k textu je víceméně vyvážený, některé obrázky jsou stejně jako v předchozí publikaci příliš schematické. Dle mého názoru je listů, které jsou určeny k vybarvení, příliš (z celkového počtu 64 stran je jich 45), vzhledem k tomu, že vybarvování není cílem, ale spíše motivační záležitostí, možná by stačilo ponechat k vybarvení jen několik stran v úvodu.

□ **Szabová, Magdaléna : Cvičení pro rozvoj psychomotoriky**

Stimulační hry pro děti od 3 do 10 let, Portál, Praha, 1999.

Formát A5, 147 stran.

Kniha lehce odlišného charakteru než dvě předchozí, se nezaměřuje cíleně pouze na děti předškolního věku, ale (jak již napovídá podtitul) cílová skupina je širší (3 až 10 let), přičemž u každého cvičení je přibližné věkové rozpětí věku dítěte, pro které je určeno. Kniha je rozdělena do několika kapitol a podkapitol. Mezi ústřední témata her a cvičení patří rozvoj psychomotoriky, rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinace pohybů, hry na pochopení tělesného schématu, orientace v prostoru, rovnovážná cvičení. Na začátku knihy najdeme teoretický úvod zabývající se charakteristikou pojmů souvisejících s motorikou a také obecné rady, jak stimulovat neuromotoriku od raného až do mladšího školního věku.

U jednotlivých her a cvičení je vždy uvedeno, na co se zaměřují (např. stimulace mimiky, koordinace pohybů, jemná motorika prstů apod.), pomůcky, které jsou k vykonání cviku eventuálně třeba, následuje postup (ten obsahuje dvě fáze – motivační a realizační), poté jsou uvedeny variace (jakým způsobem se dá určitá hra nebo cvičení obměnit) a nakonec postřehy autorky, ve kterých píše většinou o jiných rozměrech hry (např. kromě koordinace pohybů rukou trénuje také pohotovost, rychlost, reagování na podněty apod.). Kniha používá ikony,

kteří čtenáři umožní rychlý přehled o tom, pro jaký věk a množství dětí je hra určena.

Ukázka :

Ochranka prince Mazánka (z kapitoly *Koordinace pohybů*, s.87, určeno pro děti kolem 6 let věku, pro jednotlivce i skupinu)

Zaměření

Koordinace pohybů rukou

Potřeby

miče

Postup

Motivace: Princ Mazánek byl velmi vybíravý. Jeho nejčastější slovíčka byla: nechci, nemám rád, nelíbí se mi atd. Měl speciální družinu, jejíž členové uměli vždy přesně reagovat na princovy vrtochy. Členové „ochranky“ museli projít těžkými zkouškami, aby dokázali rychle a pohotově reagovat a odrážet všechno, co princ Mazánek nechce, nemá rád, co se mu nelíbí.

Realizace : Děti se posadí do řady; pokud je velká skupina, do několika řad. Jeden dobrovolník je nadhazovač. Ten hází míček dětem sedícím v řadě – ty je buď chytí nebo odbíjejí. Na chytání a odbíjení jsou předem určena přesná pravidla – pokud se hraje např. na jména, chytá se při dívčích a odbíjí při chlapeckých. Nahazovač musí jméno vyslovit zároveň s hodem, děti v řadě musí okamžitě reagovat. Když dítě reaguje správně, pokračuje ve hře, když nesprávně, nahazovač přichází k dalšímu hráči. Účastník hry, který úspěšně a správně reaguje na deset hodů, střídá nadhazovače. Počet hodů potřebných na vystřídání je možné podle potřeby zvýšit nebo snížit.

Variace

Jídla – odbíjí se na zvolené jídlo

Barvy – odbíjí se na jednu zvolenou barvou

Ovoce – odbíjí se na jedno zvolené ovoce

Pocity – odbíjí se na zvolený pocit

Zvířata – odbíjí se na zvolené zvíře

Věci – odbíjí se na zvolenou věc

Povolání – odbijí se na zvolené povolání

Postřehy

Hra trénuje i pohotovost, rychlost, reagování na podněty.

Kniha, která je jistě častým pomocníkem jak učitelů na základní a mateřské škole, tak rodičů. Autorka využívá nejrůznějších motivů, které jsou dětem blízké (pohádkové, přírodní motivy, hra atd.). Některé postupy je dle mého názoru nutné zkrátit (zejména ty, které jsou věnovány mladším dětem kolem 3 let věku), myslím, že jsou příliš náročné na udržení pozornosti. Na druhou stranu, pokud je provádí někdo, kdo dokáže dítě nebo děti upoutat a vnese do nich svůj vlastní osobní přístup, pak si myslím, že je tato výtka bezpředmětná. Pokud tuto knihu využívá pedagog nebo rodič smysluplně (jako určitý sborník nápadů), pak se může stát užitečným materiálem.

□ **Kárová, Věra : Počítání bez obav**

Jak pomáhat dětem s matematikou, Portál, Praha, 1996.

Formát A5, 139 stran.

Kniha, která se nezaměřuje výhradně na rozvoj matematických představ dětí předškolního věku, ale také obecně pojednává o příčinách neúspěšnosti dětí ve škole, o významu matematiky v životě člověka a o příčinách strachu z ní a také jak pomáhat s matematikou žákům v první a druhé třídě.

Najdeme zde také kapitolu věnovanou rodičům a tomu, jak mohou pomoci svým dětem v předškolním věku rozvíjet matematické představy, setkáváme se s konkrétními činnostmi na rozvoj jemné motoriky (manipulace s předměty – stavebnice, korálky aj.), činnostmi na rozvoj prostorové představivosti, na uvědomění si vztahů mezi předměty ve skupině, činnostmi zaměřenými na první názorné představy o čísle a početních úkonech.

Ukázka :

Z námětů k procvičování prostorové představivosti (s. 26)

Aby se dítě naučilo určovat vzájemnou polohu dvou předmětů, pokládejte mu otázky typu: Kde je panenka? Stojí hrneček na stole? apod. Vyžadujte odpověď celou větou: Panenka je (leží) v kočárku, hrneček je (stojí) na polici.

Pomůcky: různé předměty

Dávejte dítěti úkoly typu: Postav sklenici na stůl. Polož knihu na polici. Dej peněženku do tašky. Postav židli mezi stůl a skříň apod. Kontrolujte, zda vždy předměty správně umístí.

Tuto knihu bych doporučila k přečtení všem učitelům, kteří se chystají učit matematiku na prvním stupni i těm, kteří sami jako předškoláci a žáci 1. a 2. třídy neměli to štěstí, aby jim učitel nebo rodiče osvětlili úskalí matematiky a po téhle stránce rozvinuli jejich schopnosti. Uvedené příklady jsou názorné, se vzestupnou obtížností, kniha má logickou strukturu, která umožňuje rychlou orientaci. Není to učebnice v pravém slova smyslu, ale svou strukturou připravuje děti na to, jak zhruba by mohla vypadat struktura učebnice matematiky tak, aby se v ní později mohli orientovat. Kniha se zaměřuje jak na rozvoj schopností z učiva aritmetiky, tak geometrie. Velmi dobře jsou také zpracované kapitoly určené pro žáky 1. a 2. třídy. Ty by se mohly stát materiálem, který by mohl učitel doporučit rodičům nejen těch dětí, které mají problémy s matematikou, například na domácí procvičování, nebo úlohy z knihy může učitel využívat přímo v hodinách matematiky.

□ **Einonová, Dorothy : Naše dítě – rozvoj osobnosti**

Přeložila Kateřina Orlová, Fragment, 2001

Formát A4, 240 stran

Příklad původně cizojazyčné publikace, která je v populární podobě a encyklopedickém zpracování dostupná českým čtenářům. Obsáhlá kniha psaná na křídovém papíře je plná barevných fotografií, obrázků a tabulek. Je

rozčleněna do 13 kapitol, které po sobě chronologicky navazují podle věku dítěte (úvodní kapitola se nazývá Než přijdou první krůčky a poslední Než začne škola). Pojednává o jednotlivých oblastech a meznících vývoje. Vzhledem k obsáhlosti knihy se zaměřím na kapitolu Než začne škola, která, jak již název napovídá, pojednává o bezprostřední přípravě dítěte na školní docházku jak po stránce psychické, sociální či kognitivní. V úvodu kapitoly je velká tabulka, ve které jsou uvedeny předpoklady pro školu, podněty rodičů a podněty rodičů s projevy dosažených schopností. Zabývá se také přípravou na psaní, na čtení a na matematiku.

Ukázka – z úvodu kapitoly Než začne škola (s.218)

Včera byl ještě miminkem a dnes je z něj hotový předškolák. Tento věk na něj klade požadavky, před nimiž ho maminka neuchrání – musí chodit do školy a musí tam chodit každý den. Čekají ho dny z větší části strávené mimo domov a nutnost zařadit se do kolektivu soutěžícího o přízeň paní učitelky...

Tato publikace je jistě k přihlídnutí ke svému vzhledu a obsáhlosti velmi nákladná. Nemyslím si, že by byl obsah svou kvalitou adekvátní ceně. Připomíná encyklopedii, kde jsou sice velké detailní fotografie na křídovém papíře, ale informací, které jste nevěděli již před jejím přečtením, se z ní příliš mnoho nedozvíte. Jednotlivé činnosti pro rozvoj dítěte nepůsobí příliš smysluplně. Tabulky, ve kterých je uvedeno, co by mělo v určitém věku dítě zvládat, mohou být trochu nebezpečným nástrojem pro ty maminky, které, v nevědomosti, že jde pouze o orientační informace, je často používají k poměrování s ostatními vrstevníky, což může mít špatný vliv zejména na děti, které se vyvíjejí pomaleji. Situace na fotografiích působí často uměle, nepřirozeně, stejně tak jako překlad. Tuto publikaci bych rodičům budoucích prvňáků nedoporučila.

□ **Štíplová, Walterová : Pojd' s koťaty do školy**

Ilustrovala Marcela Walterová, Albatros, Praha, 2007.

Formát A4, strany nečíslovány.

Pracovní sešit určený dětem od 3 let, průvodci jsou 3 kocouři Macourek, Pacička a Canfourek, kteří prezentují jednotlivé úkoly (např. na rozvoj vizuomotorické koordinace, rozvoj slovní zásoby, matematické představy, hledání rozdílů, rozvoj jazykového citu atd.).

Ukázka :

Rýma je, když máš plný nos. A rým je, když se ti řádky na konci pěkně shodují.

Schválně zkus, jestli umíš rýmovat. A třeba si ten rým i namaluj!

(jednotlivé rýmy jsou doprovázeny nápovědou – obrázky)

Žil štěteček u malíře,

Kreslil ptáčky na.....

Taky kočky, taky.....,

Co šli na žízaly pěšky.

Taky švestku, taky hrušku,

Troufnul si i na

Udělal jí šest teček.

Zkus to jak ten

Tento pracovní sešit je velmi pestrý, barevný, plný úkolů, které mohou bavit i ty nejmladší děti. Pro ty větší tu ovšem chybí náročnější úkoly tvořivějšího charakteru, je zde málo úkolů zaměřených na psaní, texty na čtení jsou velmi krátké. Může se stát spíše komplexněji pojatými omalovánkami, než sešitem zaměřeným na přípravu do školy.

□ **Jadwiga Stasica : Hurá do školy, 256 úkolů kocoura Fragmentika**

Přeložil Pavel Weigel, Fragment, 2004.

Formát A4, strany nečíslovány, pro děti od 5 let.

(ve stejném nakladatelství vyšlo v edici Než půjdu do školy také Už to dokážu!, Už to mám!, Už to vím!, Už to umím!

Obsáhlý sešit plný kopírovatelných listů, které jsou černobílé – děti si je mohou vybarvit, představuje zejména aktivity, které rozvíjejí zrakově – pohybovou koordinaci, učí důslednosti a soustředění při práci (za správného vedení), současně slouží jako příprava k výuce čtení, psaní a počítání.

Ukázka :

Např.: *Najdi čtyři stejné slony a vybarvi je zeleně. Ostatní vybarvi libovolně.*

nebo

K rukojetím dokresli barevné deštníky a kapky deště.

Uvedená publikace může být užitečným pomocníkem zejména pro učitele v mateřských školách, ale i v první třídě základní školy. Obsahuje velké množství nápadů, které se dají různě variovat, oceňuji zde zejména to, že jeden konkrétní úkol není zaměřen pouze na jednu oblast, instrukce jsou srozumitelné a jasné, obtížnost cvičení je úměrná znalostem a dovednostem dítěte předškolního věku. Úkoly jsou také poměrně tvořivé, probouzejí fantazii dítěte. Používá již pojmy slabika, prvek apod. Jediné, co by se autorům dalo vytknout, je nesystematičnost cvičebnice, není zde žádné úvodní slovo o tom, jak by se mělo s knihou pracovat, obtížnost úkolů není seřazena vzestupně, záleží plně na učiteli (rodiči), případně na dítěti samotném, jak s cvičebnicí naloží.

□ **Nigo, Billy : Čísla a počítání**

Tréninkový a opakovací sešit, DITIPO, 2000.

Formát A4, 24 stran.

Pracovní sešit vyrobený na podobné bázi jako smazatelné destičky, je možné do něj psát voskovými pastelkami nebo fixy. Co se týče obsahu, nalezneme zde cvičení na orientaci v číslech od 1 do 10, na psaní číslic od 1 do 10, na základní početní dovednosti, přiřazování čísel podle počtu předmětů. Na obálce sešitu se nachází tabulka vývoje dítěte od 3 do 6 let, obsahuje také údaj, že tyto údaje jsou pouze orientační a nezahrnuje individuální zvláštnosti dětí v předškolním věku.

Dítě se může naučit psát číslice za pomoci obtahování podle návodných šipek, v další fázi spojuje tečky, následuje vlastní psaní číslic do řádku. Sešit lze použít jako doplňkový materiál pro nácvik psaní čísel, dítě jistě ocení možnost smazat to, co zkazí nebo si chce napsat znovu. Dle mého názoru je ovšem pojetí úkolů pro předškolní dítě příliš jednoduché, a tím nezábavné. Zadáání úkolů je stereotypní, bez jediné obměny. Nerozvíjí matematické představy komplexně, ale pouze jednostranně, především na psaní číslic.

□ **Disney Enterprises, Inc. – Hra s čísly**

Z edice Medvídek Pú a jeho kamarádi, ze stejné edice je mj. také Hra s písmeny

Jiri Models, a.s., 2006.

Formát A4, strany nečíslovány.

Sešit obsahuje cvičení k přípravě na výuku čtení, psaní a počítání (nácvik, psaní číslic, určování barev, dokreslování obrázku, hledání dvojic stejných obrázků, vyřazování odlišného obrázku, dokreslování geometrických tvarů, cvičení na pravolevou orientaci, určování počtu zobrazených předmětů, psaní písmen a slabik atd.).

Tato pro děti jistě lákavá publikace (vzhledem k popularitě kresleného seriálu a filmu o medvídkovi Pú) komerčního charakteru bez přílišného důrazu na kvalitu jistě dětem vyloženě neublíží, ale vzhledem ke svému úzkému zaměření je také příliš nerozvine.

Z českých publikací je také učitelům určeno několik svazků metodických listů nakladatelství Raabe autorek Buriánové, Jakoubkové, Nádvořnickové a kol. (Metodické listy pro předškolní vzdělávání).

□ **Grender, I., Butcher, G.: Thinking Things Out**

Games to help young children think clearly

Three Four, Five Ltd., London

Publikace obsahující aktivity pro děti v předškolním věku. Jednotlivé činnosti se soustředí na řešení každodenních problémů jako je nakupování, plánování výletu, cesta apod. Umožňuje dítěti přemýšlet a nacházet řešení jednoduchých cvičení.

V úvodu jsou uvedeny instrukce k jednotlivým úlohám. Některá cvičení jsou velmi originální (např. obrázek, který obsahuje několik různých obrazců, dítě je má odhalit pomocí otáčení různými směry), nejrůznější typy bludišť, nebo také aktivita nazvaná „Důsledky“. V ní má dítě k dispozici kartičky několika situací, ke kterým má přiřazovat obrázky, které by v té dané situaci následovaly (např. praskající skořápka x vylíhlé kuře, had pozorující míč x had s míčem v břiše atd.).

V této edici také vyšly sešity Shapes and Sizes, Playing with Numbers a Playing with Colours.

□ **Schiffer Danoff, V.: Pocket Chart for Math**

Scholastic Professional Books, New York. 1999.

Metodická příručka pro učitele, která obsahuje kopírovatelné listy orientované na nejrůznější oblasti v matematice – předpočetní představy, sčítání, odčítání, geometrické tvary, míry atd.

Aktivity se svým pojetím soustřeďují spíše na žáky 1. tříd, ale dají se využít i v předškolním věku.

Autorka využívá k rozvoji početních představ říkanky, např.:

One, two, three and four

You can count even more.

Five, six, seven, eight

Teddy bears stand up straight.

Here are nine and ten.

Let's count the teddy bear again!

Společně s předříkáváním říkanky děti ukazují počty medvídků, které jsou připraveny na tabuli. Následují podobné aktivity spjaté s pohybem (Total Physical Response Activity), např.:

The first teddy bear can turn around.

The second teddy bear can touch the ground .

The third teddy bear can touch his knees.

The fourth teddy bear can count by threes.

The fifth teddy bear can touch her hips.

The sixth teddy bear can touch his lips.

The seventh teddy bear can comb his hear.

The eight teddy bear can sit on a chair.

The ninth teddy bear can touch her toes.

The tenth teddy bear can touch her nose.

(Valerie Schiffer Danoff)

Tento sešit je plný nápadů, které se dají využít nejen pro výuku matematiky, ale může se stát užitečným materiálem také například pro učitele angličtiny.

Ve stejné edici vyšla také publikace Sports Math, která je určena pro žáky 1.stupně (3. – 5. třída). Obsahuje množství zajímavých her, pracovních listů a aktivit využitelných v matematice.

Autorka se nezaměřuje pouze na oblast matematiky, vydala také Pocket Charts for Emergent Readers orientovanou na začínající čtenáře.

12. Předškolní vzdělávání ve Finsku

12.1 Charakteristika předškolního vzdělání obohacená o vlastní zkušenosti z návštěvy předškolního zařízení ve Finsku

Předškolní vzdělávání je ve Finsku určeno pro děti, které dosáhly věku šesti let a v příštím roce by měly nastoupit povinnou školní docházku. Účast je dobrovolná a zajišťují je tzv. centra denní péče (mateřské školy) a předškolní třídy úzce spolupracující se školou a vycházející z učiva 1. třídy.

Základními principy čerpajícími z Kurikula pro předškolní vzdělávání (2000) je rozvoj žákovy individuality a význam aktivního učení a fungování v rámci skupiny. Kurikulum, stejně jako u nás, nerozlišuje jednotlivé předměty či vyučovací jednotky, ale oblasti učení. Těmito oblastmi jsou: jazyk a interakce, matematika, etika a filosofie, přírodní vědy, zdraví, tělesný rozvoj a rozvoj pohybu a umění a kultura.

Při svém studijním pobytu v Joensuu jsem měla možnost navštívit mateřskou školu Punahilkka (Červená Karkulka), která je jedna z největších ve Finsku. Byla založena v roce 1980 a v současné době do ní dochází 140 dětí. Co se týče věkového rozložení, nejmladším dětem je 10 měsíců, nejstarším 7 let. Ve Finsku je poměrně běžné zařazovat děti do předškolních zařízení již v raném věku, jelikož plnou výši mateřské dovolené dostávají matky právě jen do 10. měsíce věku dítěte, ovšem názory na toto téma se různí. Sám ředitel mateřské školy zastává názor, že ideálním věkem pro vstup dítěte do předškolního zařízení je kolem 3. roku věku, do té doby by měl být tím nejdůležitějším výchovně vzdělávacím elementem rodič. V praxi je také běžné, že se matky více dětí mezi sebou domluví a zajišťují předškolní péči soukromě buď najatým pedagogem, zdravotní sestrou či jednou z matek, v domácím prostředí.

Děti jsou v této mateřské škole rozděleny do osmi skupin, většinou na základě stejného či blízkého věku, přičemž dvě skupiny jsou vyhrazeny předškolní přípravě. Každá skupina má tři učitele a jednoho speciálního pedagoga.

Co se týče uspořádání prostoru v předškolních třídách, jsou zde obdélníkové a kruhové stolky s pevným zasedacím pořádkem, u nichž sedí vždy

3 - 4 děti, učitelský stůl je situován vpředu uprostřed, před ním stojí ještě malý stolek určený pro žáka, který momentálně vyžaduje speciální péči. Jak uspořádání třídy napovídá, nejzákladnější výukovou metodou je skupinová, neboť jedním z nejdůležitějších cílů předškolního vzdělávání je právě naučit se pracovat ve skupině. Na jedné ze stěn je tabule na klasickou bílou křidu, nad tabulí jsou číslice a písmena, na okolních zdech výzdoba. Jednotlivé třídy jsou propojeny, nachází se zde kuchyňka (kde děti v době naší přítomnosti právě pekly vánoční cukroví), odpočinkové místnosti s matracemi a palandami, tělocvična. Je zde také odpočinková místnost pro učitele, kteří mohou dokonce využít masážního přístroje.

Každé ráno se skupina sejde u ranního kruhu, kde si učitel s dětmi říká, co je za den, roční období atd., co se bude ten den dělat. Nezávisle na roční době a počasí chodí děti minimálně dvakrát denně ven.

Předškolní děti jednou za určité období plní úkoly podobné těm, které u nás dostávají budoucí žáci u zápisu, mnohdy i těžší – např. „Rozděl papír na 4 stejné části (čtverce), uprostřed udělej kruh...“ atd. Stejný nebo podobný úkol plní několikrát, zhruba třikrát za rok, aby bylo možné pozorovat vývoj dítěte. Co se týče hodnocení předškoláků, každé dítě má svou složku, kam si zakládá pracovní listy, kresby a jiné práce, na konci školního roku obdrží hodnotící list od učitele. Před vstupem do školy napíše učitel delší zprávu, ve které se zmiňuje o tom, v jakých oblastech je žák dobrý, bez jakékoliv zmínky o negativech, neboť zde pedagogové zastávají názor, že v tomto věku by mohla mít poznámka tohoto druhu špatný vliv na rozvoj sebevědomí dítěte a na jeho pozdější vstup do školy (to, v čem má žák rezervy, odhalí záhy sám ve chvíli, kdy už na to bude připravený a bude schopen využít mechanismy, jak s tím bojovat). Již v tomto věku se také děti učí sebehodnocení.

Zaujaly mě pomůcky, které bych zřejmě za normálních okolností našla až v 1. třídě – kostky a kartičky na porovnávání množství, pro sčítání a odčítání, pomůcky pro rozvoj písarských dovedností. Do první třídy vstupují žáci, kteří již umí číst, psát a počítat na základní úrovni, ve věku sedmi let. S tímto modelem je většina lidí, jichž jsem měla možnost se zeptat, spokojena, protože v případě problémů žáka s učením je možné se mu individuálněji věnovat (jak jsem již zmínila, počet učitelů na skupinu cca 25ti žáků je 3, což umožňuje výuku více diferencovat a individualizovat) a dítě zároveň nepřichází o své „dětské“

prostředí, ve kterém přichází do interakce s věkově různými skupinami, včetně té nejmladší.

V této mateřské škole se mi líbila souhra personálu, od zdravotních sester přes učitele až po kuchařky, stejně tak jako otevřenost pana ředitele, na všech těchto lidech bylo znát, že tuto práci dělají opravdu dobře a rádi. Jediné výrazné negativum bylo pro mě osobně vidět desetiměsíční batolata odloučená od matek, což ovšem nemohu vytknout mateřské škole, ale celému systému. Naopak oceňuji myšlenku vstupu dítěte do školy v sedmi letech věku, kdy je na to již většina dětí lépe připravena. Na děti, které mají vývoj rychlejší, je také pamatováno, jsou adekvátně zaměstnány činnostmi, které je stimulují v jejich aktuálním stupeni vývoje.

Co se týče konkrétních forem spolupráce mezi mateřskou a základní školou, probíhají na té úrovni, že se v lednu, tedy devět měsíců před nástupem dítěte do školy, sejdou učitelé budoucích prvňáčků s rodiči a současnými učiteli v mateřské škole a diskutují o dětech, rodiče se například mohou dozvědět, zda není podezření na nějaký problém ve vývoji dítěte.

Testy školní zralosti tak, jak jsou prováděny u nás, se ve Finsku nerealizují, pouze namátkové testy, které zadávají dětem učitelé v mateřské škole, tyto testy nemají žádný hlubší význam než orientační. Mají sloužit rodičům jako jeden ze zdrojů rozhodnutí, zda dítě do školy pošlou či nikoli. Odklad školní docházky není tak častým jevem jako u nás, ve většině případů dítě nastoupí školní docházku v řádném termínu. Pokud učitel odhalí výraznější problém, může do jednoho měsíce od nástupu dítěte do školy doporučit rodičům návrat dítěte do předškolního zařízení (do speciální třídy, přípravného ročníku).

V případě podezření na nepřípravenost na školní docházku se učitel z mateřské školy sejde se speciálním pedagogem a rodiči a společně tento problém probírají. Na vyšší úrovni o odkladu školní docházky rozhoduje na základě podkladů Školní rada nebo ředitel. Jako konzultanti pracují v těchto případech školní psychologové. Pokud naopak chtějí rodiče poslat své dítě do školy předčasně, zpravidla společně navštíví psychologa, který mu, na náklady rodičů, provede speciální testy, na jejichž základě vstup do školy doporučí či nedoporučí, rozhodnutí je v každém případě na rodičích. Tyto postupy nejsou dogmatické, mohou se drobně lišit v různých oblastech Finska.

12.2 Vyučované předměty ve finské primární škole, vzdělávání učitelů

Na počátku školní docházky (1. a 2. ročník) jsou povinné tyto předměty : náboženství nebo etika, dějepis, studium životního prostředí a přírody, finština/švédština (mateřský jazyk, liší se podle oblastí, švédština se stává povinným předmětem pro všechny Finy v 7. ročníku základní školy, jedná se o 2.úřední jazyk), matematika, hudba, umění a řemesla, tělesná výchova. Ve 3. ročníku přibývá cizí jazyk (zpravidla si žák může vybrat mezi angličtinou, francouzštinou, němčinou nebo ruštinou).

Od 1.8. 1995 se učitelé předškolní výchovy připravují na univerzitách (pedagogických fakultách). Do té doby byla příprava učitelů organizována v kolejích pro učitele předškolní výchovy (specializovaných institucích odborného vysokoškolského vzdělávání). Učitelé primárních škol jsou připravováni na univerzitách. Program přípravy učitelů pro 1. až 6. třídu (peruskoulu) sestává ze 160 kreditů (4 let) a vede k akademické hodnosti.

O předmětech vyučovaných v peruskoulu (1. stupeň ZŠ) rozhoduje parlament. Vláda rozhoduje o minimálním počtu předmětů v průběhu celých šesti let nižšího stupně a tří let vyššího stupně povinné školní docházky.

Ve Finsku neexistuje žádný jednotný kontrolní mechanismus, který by posuzoval plnění cílů vzdělávání (školní inspektorát), za centrální vývoj ve školském sektoru odpovídá tzv. Národní rada pro vzdělávání.

13. Závěr teoretické části

Přestože různí autoři zauímají na problematiku vstupu do školy různé názory, na jednom se absolutně shodují – vše záleží na osobnosti učitele, který ve velké míře ovlivní utváření osobnosti dítěte, jeho vztah k autoritám, pracovní návyky, jeho sebevědomí. Při psaní této práce jsem si více než kdy jindy uvědomila, jak důležité je k dětem přistupovat individuálně už na úplném začátku jejich startu do života, být jako učitel spravedlivý a vnímavý vůči jejich individuálním potřebám. Každý je v určitém období života na jiné úrovni vývoje v různých oblastech, a to je velmi důležité brát v potaz při volbě metod a přístupů.

Jak jsem již uvedla výše, několik her se mi podařilo zrealizovat v mateřské škole a spatřuji je jako velmi přínosné a zajímavé pro děti zároveň. Nicméně sebelepší hra nenahradí toho, kdo je ve vzdělávacím a výchovném procesu nenahraditelný – dobrého učitele, který umí postavit kvalitní základy pro celý život, a to nejen na počátku školní docházky.

V empirické části diplomové práce se snažím zdokumentovat, jaká je realita v českých školách ve vztahu k tématům, o kterých pojednává část teoretická.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Úvod

V empirické části své práce jsem se zabývala tím, jak problém vstupu do školy vnímají rodiče budoucích, respektive současných žáků první třídy. Šetření jsem prováděla za pomoci dotazníkové metody, a to ve dvou vlnách: první vlnu v období okolo zápisu do první třídy (leden – březen 2007), druhou vlnu po několika týdnech, které děti strávily ve škole (říjen – prosinec 2007). Dotazníky zodpovídali totožní respondenti. Ti byli vybráni náhodně (společným znakem byla přítomnost předškolního dítěte v rodině) – jednu skupinu rodičů jsem prostřednictvím dotazníků oslovila během zápisu na jednu pražskou základní školu (ředitelka této školy byla jediná, kdo na můj požadavek o prosbu o spolupráci reagoval a neodmítl ji), další skupina rodičů je z okruhu pražské mateřské školy. Původním záměrem byl také rozhovor s budoucími žáky 1. tříd. Ředitelka zmíněné školy, kam jsem několik let chodila na praxi, si ovšem původní slib rozmyslela a s odůvodněním, že si rodiče ani žáci nepřejí být při zápisu rušeni, mi nakonec osobní rozhovor s rodiči a budoucími žáky rozhovor neumožnila, po dlouhém přesvědčování alespoň dovolila nechat ve škole dotazníky s tím, že já jsem osobně u zápisu zůstat nesměla. Tyto komplikace jsou hlavním důvodem, proč je vzorek respondentů poměrně nízký. Dle mého názoru by měly zejména fakultní školy (jiné jsem ani neoslovovala) vycházet studentům vstříc v mnohem větší míře, než je tomu v současné době a uvědomit si, že naším záměrem není je obtěžovat, ale dozvědět se informace, které jsou pro naše studium užitečné a pro ukončení našeho studijního záměru nezbytné.

Cílem výzkumu je zejména komparace postojů a domněnek rodičů před a po vstupu jejich dítěte do školy. Obsah dotazníku je zaměřen komplexně, v první vlně se dotazují rodičů na jejich kritéria výběru školy pro své dítě, na očekávání od školy a učitele, nebo také na očekávání úspěchů a neúspěchů, případně v jakých oblastech úspěch a neúspěch očekávají. V druhé vlně se zajímám především o to, zda se jejich očekávání nebo případné obavy naplnily či nikoliv,

jak se proměnil jejich postoj ke škole a učiteli a v neposlední řadě o to, jak vstup do školy vnímá jejich dítě. Zabývám se také otázkou, do jaké míry a jakým způsobem může předškolní vzdělání usnadnit či zkomplikovat adaptaci na základní školu.

Dotazování bylo prováděno anonymně v jedné pražské základní a mateřské škole. Vzorek pro 1.vlnu dotazování je 18 respondentů, pro 2.vlnu 10 respondentů (z původního počtu 2. dotazník nezodpovědělo 6 rodičů, 1 dotazník byl bez kontaktních údajů, 1 dítě mělo odklad školní docházky). Návratnost dotazníků je 56%. Vzhledem k počtu nenavrácených dotazníků nemohu uvést poměr dětí nastoupivších do školy a dětí, kterým byla školní docházka odložena.

Jak jsem již zmínila, použitou metodou byla metoda dotazníková. Každý dotazník obsahoval 10 otázek. První dotazník (viz příloha) obsahuje především uzavřené a polouzavřené otázky vzhledem k předpokládané časové tísní rodičů (většina z nich vyplňovala dotazník přímo u zápisu). Rodiče byli zároveň požádáni o kontakt (e-mailovou či poštovní adresu), abych je mohla později kontaktovat. Pozitivním překvapením vzhledem k počátečním komplikacím bylo, že pouze jeden rodič z celkového počtu osmnácti, na sebe kontakt nevedl. Druhý dotazník (viz příloha) obsahoval kromě uzavřených a polouzavřených také otázky otevřené, rodičům jsem jej většinou zaslala e-mailem, dvěma poštou. Vzhledem k získání bližších informací a komentářů byl lehce časově náročnější, rodiče, kteří se ozvali zpět ovšem prokázali sdílnost a velký zájem o tuto problematiku.

Předvýzkumem bylo pozorování u zápisů ve dvou základních školách, ze kterého je pořízená fotodokumentace (viz příloha).

Výzkum jsem vyhodnocovala pomocí četnostních (kontingenčních) tabulek, komentáře k jednotlivým otázkám uvádím níže.

1.vlna dotazníkového šetření (leden – březen 2007)

Celkový počet respondentů (N) – 18

Tabulka 1 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Jaká byla kritéria výběru školy pro mé dítě?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Je zde i jeho sourozenec a se školou jsme spokojeni	6
Na doporučení	8
Škola je blízko, a tím pádem odpadá problém s dojížděním	6
Konkrétní vzdělávací program, který je zajímavý, případně rozšířené vyučování některého z předmětů	12
Jiný důvod*	2
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědi	34

*Jako „jiné důvody“ uvedli respondenti možnost individuálního vzdělávání na škole a místo pracoviště (rodič ve škole pracuje).

V této otázce zohledňuji kritéria výběru školy uváděná Budíkovou (2004), blíže v teoretické části na str.14, přičemž nejvýznamnější faktor – zajímavý vzdělávací program – se potvrdil jako nejčastější.

Tabulka 2 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Co od školy očekávám?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Naučí mé dítě všechny potřebné informace	8
Motivuje mé dítě pro další vzdělávání	14
Pomůže mému dítěti zejména v sociální oblasti – jak se chovat k druhým, jak spolupracovat ve skupině apod.	9
Pomůže mému dítěti utvářet jeho vlastní individualitu, naučí ho prezentovat své názory, být samostatný	15
Jiná očekávání	0
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědi	46

Tabulka 3 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Myslíte si, že je vaše dítě zralé na školní docházku?</i> “	
	četnost
Ano	17
Ne*	1
Celkem odpovědí	18

*Dítěti rodiče, který zaškrtl odpověď „ne“, byla později školní docházka odložena.

Tabulka 4 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Jaký je Váš názor na předškolní vzdělávání?</i> “	
	četnost
Je nezbytné; čím více se toho dítě naučí před vstupem do školy, tím lépe, alespoň mu půjde vše rychleji a bez problémů	2
Je do jisté míry užitečné, rodič i učitel v MŠ by měl využít zájmu dítěte o to, co se chce naučit, ale příliš ho nezatěžovat tím, co se naučí později ve škole	14
Nemělo by být vzděláváním v pravém slova smyslu, děti v MŠ by se neměly učit vůbec	1
Chybějící odpovědi	1
Celkem odpovědí	18

Tabulka 5 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Která ze 3 možností v otázce č.4 se nejvíce blíží filosofii mateřské školy, kterou mě dítě navštěvuje/navštěvovalo?</i> “	
	četnost
Je nezbytné; čím více se toho dítě naučí před vstupem do školy, tím lépe, alespoň mu půjde vše rychleji a bez problémů	2
Je do jisté míry užitečné, rodič i učitel v MŠ by měl využít zájmu dítěte o to, co se chce naučit, ale příliš ho nezatěžovat tím, co se naučí později ve škole	14
Nemělo by být vzděláváním v pravém slova smyslu, děti v MŠ by se neměly učit vůbec	1
Chybějící odpovědi	1
Celkem odpovědí	18

Převážná většina rodičů zastává stejný názor jako Šrámková a Budíková (2005) co se týče míry předškolního vzdělání v pravém slova smyslu - nejzdravější je tzv. zlatá střední cesta, tak, aby dítě absolvovalo přípravu zejména ke čtení a počítání, ale rozhodně ho nezatěžovat učivem, se kterým se znovu setká v první třídě.

V tabulce 4 a 5 vyšly totožné údaje, znamená to tedy, že rodiče si cíleně vybírají předškolní zařízení, které odpovídá jejich názoru na něj (do jaké míry, v jaké podobě by mělo probíhat).

Tabulka 6 Četnost odpovědí na otázku: „Učitel na 1.stupni by měl být dítěti“: <i>(v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)</i>	
	četnost
Autoritou	1
Partnerem	4
Pomocníkem při samostatném objevování*	14
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědi	19

*Velký počet u možnosti č.3 (pomocník při samostatném objevování) zřejmě svědčí o aktuálně velké oblibě alternativních metod vyučování a vzdělávání orientovaném na dítě.

Tabulka 7 Četnost odpovědí na otázku: „V jakých oblastech očekávám, že bude mé dítě úspěšné?“ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Čtení	12
Psaní	10
Matematika	6
Přírodní vědy	7
Hudební výchova	10
Výtvarná výchova	9
Tělesná výchova	8
Seberealizace	8
Vztahy se spolužáky	11
Vztahy s učitelem	6
Spolupráce	12
Jiné oblasti	0
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	99

Kromě znalostí a rozvoje v jednotlivých předmětech jsem se snažila zjistit, do jaké míry mají děti rozvinuty tzv. prosociální vlastnosti (Matějček, 2005) – tzn. spolupráce, souhra atd. Vybraní rodiče se domnívají, že jejich děti jsou po této stránce rozvinuty dobře.

Tabulka 8 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>V jakých oblastech naopak očekávám menší úspěchy?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Čtení	4
Psaní	3
Matematika	5
Přírodní vědy	0
Hudební výchova	3
Výtvarná výchova	4
Tělesná výchova	2
Seberealizace	1
Vztahy se spolužáky	1
Vztahy s učitelem	2
Spolupráce	0
Neočekávám neúspěch	5
Jiné oblasti*	1
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	31

*Jeden respondent uvedl, že zatím neví, v jakých oblastech bude jeho dítě neúspěšné.

Tabulka 9 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Co očekávám jako rodič od učitele svého dítěte?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Možnost uplatnit své námítky k výuce kdykoliv	1
Oboustrannou otevřenost, ale vzájemné nezasahování do svých rolí	7
Průběžné konzultace tak, abych měl/a přehled o vzdělávání svého dítěte, dle potřeby a možností	11
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	19

Tabulka 10 Četnost odpovědí na otázku: „Myslíte si, že se Vaše dítě do školy těší?“	
	četnost
Ano	16
Ne	2
Pokud ano, na co nejvíce?*	
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	18

*Obecně řečeno se děti nejvíce těší na to, že se naučí něco nového a poznají nové kamarády, ale vyskytly se také specifické a konkrétnější odpovědi, např., že dostihne ve vědomostech sourozence, na nošení školní tašky nebo na psaní úkolů. Děti se také těší na výuku konkrétních předmětů jako výtvarná výchova, čtení, přírodní vědy. Respondenti, kteří na tuto otázku odpověděli záporně, uvádějí, že se jejich děti obávají nového a neznámého a raději by ještě zůstaly ve školce, kterou již dobře znají. U jednoho z respondentů může existovat přímá souvislost strachu a obavy ze školního prostředí s filosofií mateřské školy, která je stejná jako názor rodiče – předškolní vzdělání je nezbytné; čím více se toho dítě v mateřské škole naučí, tím méně problémů bude mít později ve škole. Je pravděpodobné, že je dítě již tak pod velkým tlakem, který se může v jeho představách s nástupem do školy ještě znásobit.

Interpretace dat získaných v 1. vlně dotazování

Z 1.vlny výzkumu vyplývá, že nejvýraznějším faktorem, který ovlivňuje rodiče při výběru školy, je konkrétní školní vzdělávací program či rozšířené vyučování některého z předmětů. Od školy jako takové rodiče očekávají zejména to, že pomůže jejich dítěti utvářet jeho vlastní individualitu, naučí ho prezentovat své názory, být samostatný. Pro rodiče je také důležité, aby škola motivovala jejich dítě pro další vzdělávání. Převážná většina dotazovaných rodičů si myslí, že je jejich dítě na školní docházku připraveno. Co se týče

názoru rodičů na míru předškolního vzdělávání, převládá domněnka, že je do jisté míry užitečné, rodič i učitel v MŠ by měl využít zájmu dítěte o to, co se chce naučit, ale příliš ho nezatěžovat tím, co se naučí později ve škole. Takovému názoru se také většinou blíží filosofie mateřských škol, které děti navštěvovaly. Tento způsob pojetí uvádí Budíková (2005) jako nejvhodnější pro dítě.

Oslovení rodiče většinou nejsou vyznavateli autoritářského způsobu výuky, domnívají se, že učitel na 1. stupni základní školy by měl být především pomocníkem při samostatném objevování.

Nejvýraznější úspěchy očekávají rodiče ve čtení, psaní, hudební výchově, ale i v sociální oblasti (vztahy se spolužáky, spolupráce). Poměrně vysoký počet rodičů neočekává, že by jejich dítě mělo ve škole nějaké výraznější neúspěchy, pokud ano, pak je to v oblastech jako matematika, čtení a výtvarná výchova. Rodiče očekávající neúspěch právě v těchto oblastech také většinou uvádějí, že vzdělávání v mateřské škole je do jisté míry užitečné, představa ideálního učitele pro své dítě pomocníkem při samostatném objevování. Rodiče, kteří tvrdí, že v mateřské škole by se nemělo vzdělávat vůbec, zmiňují většinou v očekávání neúspěchu vztahy se spolužáky a učitelem. Ti, kdo neočekávají ve škole žádný výrazný neúspěch, jsou většinou vyznavateli názoru, že škola by měla pomoci jejich dítěti v rozvoji individuality, samostatnosti a umění prezentovat názory.

Představa vzájemné komunikace s učitelem je v zásadě na bázi partnerství, rodič chce mít možnost průběžných konzultací o prospěchu a chování dítěte s přihlédnutím k možnostem a potřebám všech tří zúčastněných stran. Rodiče respektují roli učitele, většinou nejsou přívrženci příliš velkého zasahování do jeho práce.

Obecně vzato se děti do školy těší, výjimku tvoří ty, které se nového prostředí obávají. Rodič jednoho z těchto dětí se rozhodl pro odklad školní docházky, je otázkou, zda dítěti tento krok pomůže či nikoli, vše záleží na tom, jak uvádí Matějček (2005), v jakém duchu se bude odvíjet následující školní rok před skutečným nástupem do školy, zda bude tento krok pro dítě stimulem či naopak „brzdou“.

2.vlna dotazníkového šetření (říjen – prosinec 2007)

Celkový počet respondentů (N) – 10

Tabulka 11 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Škola, kterou jsem si vybral/a pro své dítě...</i> “	
	četnost
Plně odpovídá mým představám a očekáváním	5
Víceméně odpovídá mým představám a očekáváním	4
Vůbec neodpovídá mým představám a očekáváním*	1
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	10

*Respondent, který uvedl, že škola vůbec neodpovídá jeho představám a očekáváním, tento postoj vztahuje směrem k učiteli, není spokojen s jeho výukovými metodami a komunikací všeobecně, osobnost dítěte údajně není pod jeho vedením rozvíjena, ale naopak potlačována, uděluje neúměrně vysoké tresty, které jsou ve výsledku nefunkční. Při podrobnějším rozhovoru s tímto respondentem se dozvídám, že dítě vykazuje příznaky strachu ze školy jako jsou nevolnosti, ranní bolesti břicha apod.(viz teoretická část, str.16).

Tabulka 12 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Mám pocit, že tato škola...</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Pomáhá mému dítěti získávat základní znalosti	3
Motivuje mé dítě pro další vzdělávání	4
Pomáhá mému dítěti zejména v sociální oblasti – jak se chovat k druhým, jak spolupracovat ve skupině apod.	1
Pomáhá mému dítěti utvářet vlastní individualitu, učí ho prezentovat své názory, být samostatný	4
Jiné názory*	2
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	14

*Respondent zároveň s možností „pomáhá mému dítěti utvářet vlastní individualitu....“ uvedl, že škola umožňuje dítěti získat nadprůměrné znalosti. Jiný tazatel vyzdvihl ochotu školy umožnit rodině domácí vzdělávání, které rodina upřednostnila.

Tabulka 13 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Potvrdila se Vaše domněnka, že je Vaše dítě připraveno na školní docházku?</i> “	
	četnost
Ano	9
Ne*	1
V předchozím dotazníku jsem uvedl/a jinak	0
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	10

*Respondent, který uvedl odpověď „ne“ (změna oproti 1. vlně, kde uvedl, že se domnívá, že jeho dítě na školu připraveno je), tuto volbu osvětluje komentářem, ze kterého vyplývá, že se až vstupem do školy ukázalo, že příprava ze strany mateřské školy byla nedostatečná, dítě ve škole má nyní spíše autoritativního učitele (diametrálně odlišný typ učitele, než mělo v mateřské škole), není ve škole spokojené. Zřejmě se jedná o vůbec první projevy stresu, který způsobuje situace, do které se dítě do té doby nemělo možnost dostat, s osobností typu nového učitele se prozatím nesetkalo.

Tabulka 14 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Domníváte se, že mateřská škola, kterou Vaše dítě navštěvovalo, jej pozitivně ovlivnila při a bezprostředně po vstupu do školy?</i> “	
	četnost
Ano (pokud ano, v jakých dovednostech, schopnostech?) *	8
Ne (pokud ne, proč?) **	2
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	10

* Většinou rodiče kladně hodnotí vedení k samostatnosti učitelů v MŠ, nácvik koncentrace pozornosti, vytváření sociálních vazeb jak s učitelem, tak s ostatními

dětmi, s tím související schopnost pracovat ve skupině, podpora sebevědomí a schopnosti prosadit se.

** Respondenti, kteří otázku zodpověděli záporně, uvádějí, že mateřská škola nenaučila dítě nic, co by už předtím neznalo z domova, případně také to, že příprava „na život“ nebyla dostatečná (příliš laskavý přístup učitele v MŠ a o to větší dávka stresu ve škole, kde učí dítě jiný typ učitele, viz komentář u Tabulky 13 – tentýž žák, o kterém se rodič domnívá, že není dostatečně připravené na školní docházku).

Tabulka 15 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Jaká je nejbližší charakteristika učitele Vašeho dítěte?</i> “	
	četnost
Autorita	2
Partner	4
Pomocník při samostatném objevování	3
Chybějící odpovědi	1
Celkem odpovědí	10

Oproti představám rodičů o tom, jaký by měl být učitel jejich dítěte (pomocník při samostatném objevování, viz Tabulka 6), se jednotlivé počty skutečných učitelů vyrovnávají, lze tedy prohlásit, že na školách učí diametrálně rozdílní učitelé s různými přístupy, existuje velká propast mezi moderními, inovativními přístupy učitelů a učiteli, kteří učí již dvacet let stejným způsobem (pouze frontálně, bez diferenciací, individualizace výuky).

Tabulka 16 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>V jakých oblastech je Vaše dítě ve škole úspěšné?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Čtení	7
Psaní	6
Matematika	9
Prvouka	6
Hudební výchova	5
Výtvarná výchova	3
Tělesná výchova	5
Seberealizace	4
Vztahy se spolužáky	8
Vztahy s učitelem	6
Spolupráce v kolektivu, ve skupině	6
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	65

Při porovnání s výsledky z Tabulky 7 (očekávání úspěchu v jednotlivých oblastech) je zřejmé, že rodiče se často ve svých odhadech liší. Pochopitelně je zde třeba zvážit nižší počet respondentů ve 2.vlně dotazování. Zatímco počet odpovědí u očekávání úspěchu ve čtení bylo 12, reálně úspěšných je 7, podobný pokles je i v psaní (10 versus 6). Klesající tendenci má také hudební výchova, výtvarná výchova, tělesná výchova, seberealizace, vztahy se spolužáky, spolupráce ve skupině. Konstantní počet zůstává u vztahů s učitelem, naopak vzrůstající tendenci má matematika. O té se ještě podrobněji zmíním při vyhodnocování Tabulky 17.

Zkoumané prosociální vlastnosti zmiňované výše (Matějček 2005) se oproti očekávání výrazně neprojevily (úspěch ve spolupráci v kolektivu oproti 12 očekávaným pouze polovina).

Tabulka 17 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>V jakých oblastech je Vaše dítě ve škole neúspěšné?</i> “ (v této otázce měl respondent možnost zatrhnout více odpovědí)	
	četnost
Čtení	0
Psaní	3
Matematika	0
Prvouka	1
Hudební výchova	0
Výtvarná výchova	2
Tělesná výchova	0
Seberealizace	0
Vztahy se spolužáky	1
Vztahy s učitelem	1
Spolupráce v kolektivu, ve skupině	1
Žádný neúspěch jsem nezaznamenal/a	6
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	15

Počáteční obavy rodičů ze čtení se nepotvrdily, velké množství rodičů zatím nezaznamenalo žádný neúspěch. Bližší komentáře viz Interpretace dat získaných v 2.vlně dotazování.

Tabulka 18 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Jaký je Váš osobní postoj k třídnímu učiteli Vašeho dítěte?</i> “	
	četnost
Převážně kladný, vyhovuje mi jeho přístup jak k žákům, tak k rodičům	7
Mé dítě je s učitelem víceméně spokojené, dle mého názoru má ovšem v komunikaci s rodiči určité rezervy	0
S rodiči je komunikace na dobré úrovni, mé dítě ovšem není spokojené	1
S učitelem nejsem spokojen jak já jako rodič, tak mé dítě	1
Jiný názor, komentář*	
Chybějící odpovědi	1
Celkem odpovědí	10

* Respondent využívající možnosti individuálního vzdělávání uvádí, že s komunikací s třídním učitelem příliš spokojen není (je to již druhý učitel v pořadí od začátku školního roku, s prvním učitelem byli rodiče také značně nespokojeni).

Tabulka 19 Četnost odpovědí na otázku: „ <i>Překvapila Vás něčím škola, do které Vaše dítě chodí (v pozitivním i negativním slova smyslu)?</i> “	
	četnost
Ano (čím?*)	6
Ne (čím? **)	4
Chybějící odpovědi	0
Celkem odpovědí	10

*Co na rodiče působí pozitivně, je většinou praktického charakteru – např. možnost komunikace s učitelem přes e – mail, možnost využít služeb školního psychologa, dobrá organizace a fungování družiny, výběr z více druhů jídel na obědě, ale také pokrokové a inovativní přístupy učitelů, zvyšování atraktivity učiva tak, aby děti učení bavilo.

**Tak jako existují školy zmiňované výše, na druhé straně naopak stojí názory, že učitelé nejsou schopni přistupovat k dětem individuálně, s malou individualizací výuky souvisí obecně nespokojenost s malou pokrokovostí a zastaralostí v přístupu jak k dětem, tak k rodičům. Setkala jsem se zde také s názory, že se ve škole pracuje příliš rychle a učiva je příliš.

Otázka č.20 *Pokud byste měli možnost cokoli ve škole změnit, co by to bylo? (otázka s otevřenou odpovědí)*

Odpovědi na tuto otázku byly různé, někteří rodiče jsou se školou natolik spokojeni, že by neměnili vůbec nic a nevdají jim ani např. dojíždění několik desítek kilometrů. Jeden z respondentů uvedl, že by zavedl větší kontrolu převážně začínajících pedagogů, zintenzivnil výuku cizích jazyků (širší nabídka, zapojení rodilých mluvčích již v nižších ročnících). Větší množství rodičů se shoduje na tom, že třídy, do kterých jejich děti chodí, jsou příliš malé, i škola

sama o sobě kapacitně nedostačuje zájmu a vedení by se mělo aktivně zaměřit na získání větší budovy, případně rozšířit návaznost učiva až do 9.třídy, nebo dokonce až k maturitě. Jiný rodič píše o příliš mnoho „biflování“ nadbytečných údajů již v nejnižších ročnících, o přílišné orientaci na správný výsledek, oproti minulému názoru by doporučil zrušit výuku anglického jazyka (děti se už tak učí mnoho nového najednou), zavedl pouze slovní hodnocení, více chválil a povzbuzoval i ty méně nadané, zavedl na škole lepší učebnice než ty stávající. Jiný rodič by doporučil ubrat z množství probíraného učiva, posunout příchod do školy alespoň o půl hodiny (v zimě), zavést povinné plavání již od prvního ročníku. I v tomto případě se projevilo praktické smýšlení některých rodičů, jeden z nich by na škole nechal zrekonstruovat toalety.

Interpretace dat získaných ve 2. vlně dotazování, komparace s údaji z 1. vlny dotazování

Jak jsem již zmínila výše, z uvedeného šetření vyplývá, že napříč školami existují rozdílní učitelé s rozdílnými přístupy a způsoby vyučování. I tak jsou rodiče v převážné většině s učitelem svého dítěte spokojeni.

Rodič uvádějící, že využil možnosti individuálního vzdělávání, je přesvědčen, že pro své dítě vybral tu nejlepší možnost. Jeho dítě má údajně již od mateřské školy nadprůměrné znalosti a dovednosti a to je důvod, proč se v předškolním zařízení nudilo, nenaučilo se nic nového, co by již předtím nevědělo. Nyní, když domácí výuka již naplno probíhá, je rodič nespokojen s komunikací s třídním učitelem, má pocit, že učitel má k individuálnímu vzdělávání negativní postoj, a z toho v důsledku vyplývá ne příliš podporující chování z jeho strany. Pokud se zaměříme na očekávání neúspěchů u tohoto dítěte, rodiče (logicky) zaškrtnli možnosti „vztahy se spolužáky“ a „vztahy s učitelem“ (jelikož jsem nebyla u samotného vyplňování, mohu se pouze domnívat, že tyto možnosti zatrhli proto, že si uvědomují „nevýhody“ individuálního vzdělávání. Při druhé vlně je zaškrtnuta možnost „žádný úspěch jsem nezaznamenal“, úspěšnými oblastmi jsou téměř všechny kromě těch

situací, do kterých se toto dítě nedostane (vztahy se spolužáky, spolupráce ve skupině).

Co se týče neúspěchů na počátku školní docházky, překvapivě se nepotvrdily obavy rodičů ze čtení (očekávání neúspěchu byla 4, žádné se nepotvrdilo), stejně tak jako u hudební výchovy (původně 3, žádné se nepotvrdilo) a tělesné výchovy (původně 2, žádné se nepotvrdilo). Žádná z uvedených oblastí nemá výrazně vzrůstající tendenci, naopak je velké procento rodičů, kteří žádný neúspěch nezaznamenali. Samostatnou kapitolou je výtvarná výchova, ze které měl překvapivě obavu poměrně velký počet rodičů, z toho se polovina potvrdila. Otázkou zůstává, jaká je příčina neúspěchu ve výtvarné výchově na počátku školní docházky. Rodičů, jejichž děti mají problémy s tímto předmětem, jsem se zpětně zeptala, jaké důvody a příčiny za neúspěchem stojí. Mé původní domněnky o možných příznacích dysgrafie se nepotvrdily, naopak vyšlo najevo, že ve velké míře je to zřejmě nezralost výtvarného projevu, následná kritika jak ze strany učitele, tak spolužáků a rodičů, a z toho logicky vyplývající nechuť a nemotivovanost tuto tendenci změnit.

Důležitým poznatkem, který bych zde vyzdvihla, je také velký rozdíl mezi obavami a skutečností týkající se vyučování matematiky. Původní počet odpovědí, kolik respondentů se obává neúspěchu v matematice, je 5, ani jedna obava se ovšem nepotvrdila. Když jsem měla možnost o tomto s rodiči hovořit, většinou uváděli odpovědi typu: „Mně matematika taky nikdy nešla, tak moje dcera/syn bude zřejmě po mně.“, je tedy zřejmé, že rodiče do odpovědi projektovali spíše svoje vlastní obavy z tohoto předmětu nebo automaticky předpokládali dědičnou nechuť z neúspěchu v matematice. Otázkou zůstává, kdy a za jakých podmínek se rodí právě neúspěch a nechuť k matematice, které jsou tak častým fenoménem, když na počátku školní docházky je zjevně vše v pořádku a děti jsou na výuku matematiky plnohodnotně připraveni. Potvrzují se tím myšlenky Kárové (1996), která uvádí, že většina úspěchu ve škole tkví v motivaci dítěte, a v matematice především. Jak jsem již zmínila výše, prosociální vlastnosti (Matějček, 2005) – schopnost pracovat v kolektivu, vytvářet vztahy se spolužáky a učitelem atd., se v realitě každodenního vyučování dostaly poměrně do pozadí, ačkoliv jsou v dnešní době jedním ze základních cílů vzdělávání.

Závěr empirické části

Z výše uvedených informací vyplývá, že převážná většina dětí chodí do školy ráda a s chutí, což je zejména zásluha jak adekvátního - především partnerského - přístupu učitele, tak dobré přípravy na školní docházku z hlediska předškolního vzdělávání, ačkoliv u řad rodičů existují výjimky, které jej považují za nedostatečné. Je zřejmé, že nejvíce jsou neúspěchem na počátku školní docházky ohroženy děti, jejichž rodiče tvrdí, že učitelé v mateřské škole nevěnovali rozvoji jejich dítěte dostatečnou pozornost, nebo také děti úzkostné, které se obávají všeho nového a neznámého. Otázkou zůstává, zda takovým dětem pomůže odklad školní docházky (Matějček uvádí, že efekt může být i opačný) a jakou úlohu v tomto případě sehrávají samotní rodiče.

Jak jsem již zmínila výše, překvapivé pro mě bylo množství rodičů, kteří se obávali neúspěchu v matematice u svých dětí. Je zřejmé, že v dnešní době se již matematika nevyučuje způsobem, který usiloval především o formální znalosti bez důrazu na porozumění. Doufám, že trend vyplývající z výsledků výzkumu (žádný zaznamenaný neúspěch) bude pokračovat i v dalších ročnících.

I zde se prokázalo, že někteří rodiče chtějí vidět konkrétní úspěchy, což v praxi znamená, že oceňují množství informací, které se děti ve škole dozvědí, na druhou stranu je i velké procento těch rodičů, kteří množství nové látky hodnotí jako přehnané. Tito rodiče naopak více kladně hodnotí sociálních dovedností.

Závěr

Pokud se vrátím k počátečním otázkám, které jsem v úvodu položila (Existuje metodický postup, který usnadní dítěti počátek školní docházky? Je možné eliminovat negativní dopad této velké životní změny? Které děti jsou nejvíce ohroženy neúspěchem na počátku první třídy a jak tomu zamezit?), lze prohlásit, že jednotný metodický postup, který by měl dítěti zjednodušit vstup do školy, neexistuje. Vždy záleží na zkušenosti a vnímavosti učitele, na jeho schopnostech a profesionálních dovednostech. Může se obrátit na speciálně pedagogická centra či pedagogicko – psychologické poradny, které mu v případě, že si s daným problémem neví rady, mohou pomoci. Měl by vědět, jakým způsobem a jakými konkrétními cvičeními může rozvíjet oblast, ve které má žák určité rezervy, být si vědom vývojově individuálních procesů.

Ve své práci jsem zaznamenala několik překvapivých skutečností. Jednou z nich je, jak velké množství rodičů si pro své dítě přeje typ učitele, který je diametrálně odlišný od učitele, který učil jejich generaci (významný odklon od autoritářského typu učitele k učiteli, který vychází vstříc potřebám dítěte a stává se spíše průvodcem na cestě za samostatným objevováním), v souladu se současnými vzdělávacími trendy.

Ačkoli rodiče akcentovali význam rozvoje sociálních dovedností, ve skutečnosti stojí oproti rozvoji v jiných oblastech (čtení, psaní atd.) spíše v pozadí.

Významným zjištěním je také poměrně velký počet rodičů, kteří se domnívají, že učiva je na počátku školní docházky příliš, včetně rychlého tempa, jež výuku doprovází. Pokud dítě onemocní, často se stává, že velké množství i nového učiva musí zvládnout samo doma, v lepším případě za pomoci rodiče, na následné docvičení ve škole často vůbec neprobíhá s argumentem učitele, že na to není čas. Ačkoli se v literatuře uvádí, že v takovýchto případech by si měl učitel vyhradit čas v rámci svého volna, motivace pro uskutečnění evidentně chybí.

Ve své praxi jsem měla možnost učit delší dobu v předškolním zařízení (v rámci studia na vyšší odborné škole pedagogické), v 1. třídě základní školy se možnost učit zúžila na pouhé dvě vyučovací hodiny (tato praxe byla v rámci

studia Učitelství pro 1. stupeň základní školy). Jak jsem již zmínila výše, velmi často se stává, že začínající pedagogům se ihned po nástupu do zaměstnání přidělí 1. třída, po, v mém případě, dvouhodinové praxi, zcela jistě odvážný krok nesoucí s sebou velkou odpovědnost. Jedním z cílů mé práce pro mě osobně bylo poodkrýt ne zcela známé skutečnosti, které s nástupem do školy souvisejí. Nyní mohu prohlásit, že by pro mě bylo učení nejen v 1. třídě o mnoho jednodušší, zejména v přístupu k žákům a rodičům.

PŘÍLOHY

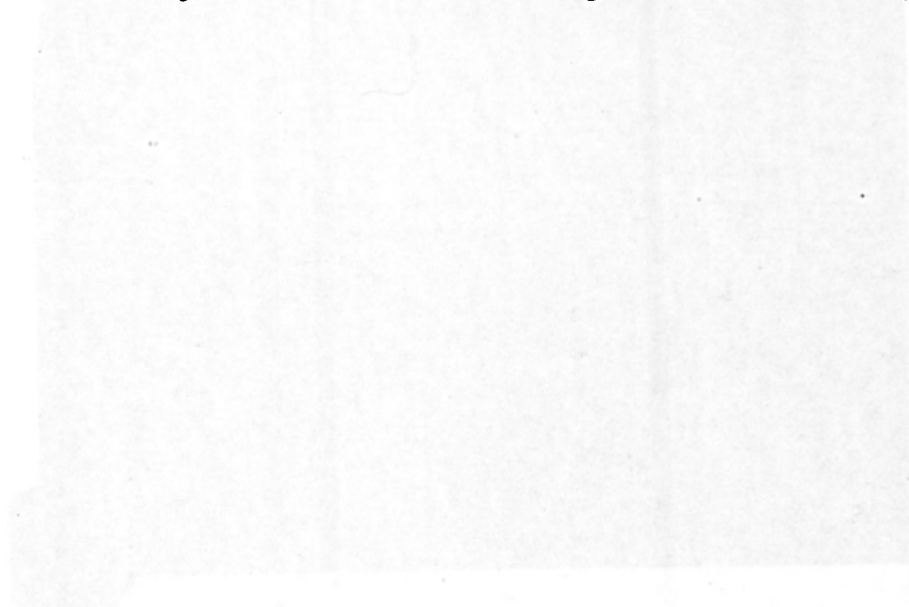
- 1) Příloha 1 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 2) Příloha 2 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 3) Příloha 3 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 4) Příloha 4 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 5) Příloha 5 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 6) Příloha 6 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 7) Příloha 7 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá
- 8) Příloha 8 - Průběh praxe učitelky v 1. třídě ZŠ Benigna Julezece, Bílá

PŘÍLOHY

- 1) Fotografická dokumentace z pozorování u zápisu do školy (ZŠ Benita Juáreze, Bílá
1, Praha 6 a ZŠ Petřiny – Sever, Na Okraji 305, Praha 6)
- 2) Autorský dotazník I (1. vlna šetření)
- 3) Autorský dotazník II (2. vlna šetření)
- 4) Informační list ZŠ Petřiny pro rodiče budoucích žáků 1. ročníku
- 5) Dotazník pro rodiče žáka 1. ročníku ZŠ předkládaný školou
- 6) Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání
- 7) Žádost o odklad povinné školní docházky
- 8) Statistické údaje

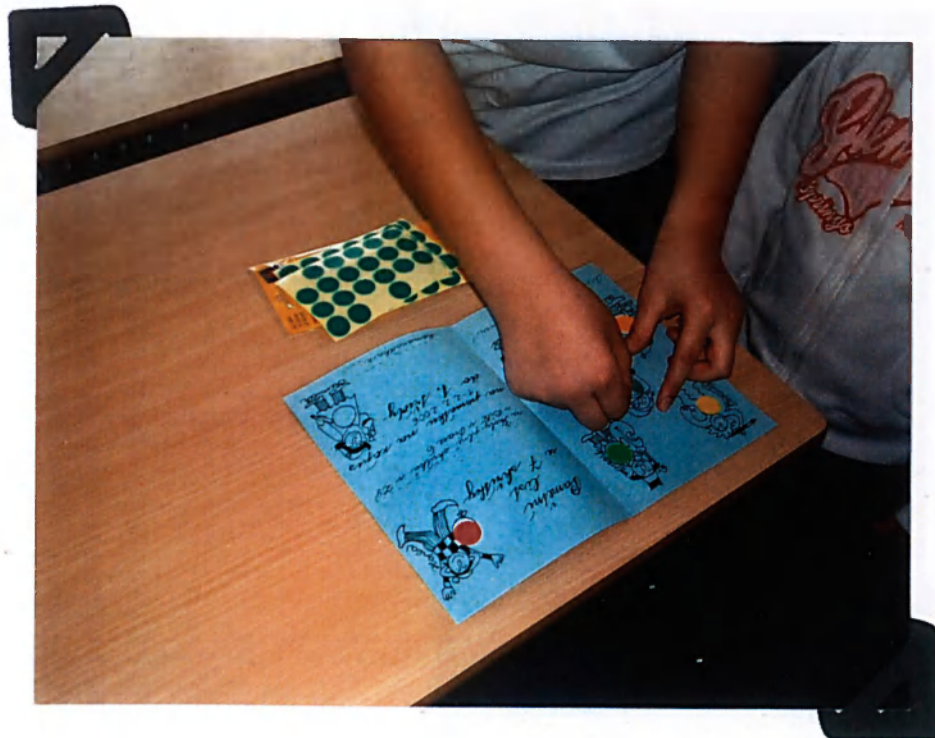
Příloha 1

Fotografická dokumentace z pozorování u zápisu
do školy (ZŠ Benita Juáreze, Bílá 1, Praha 6 a ZŠ
Petřiny – Sever, Na Okraji 305, Praha 6)

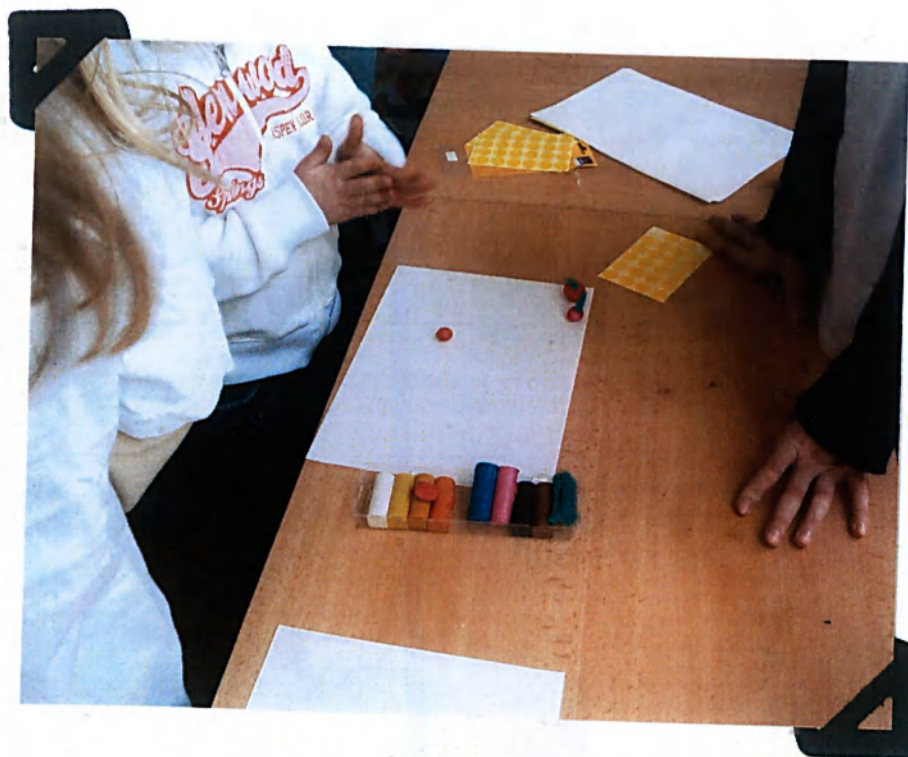

ZŠ BENITA JUÁREZE,
Bílá 1, Praha 6

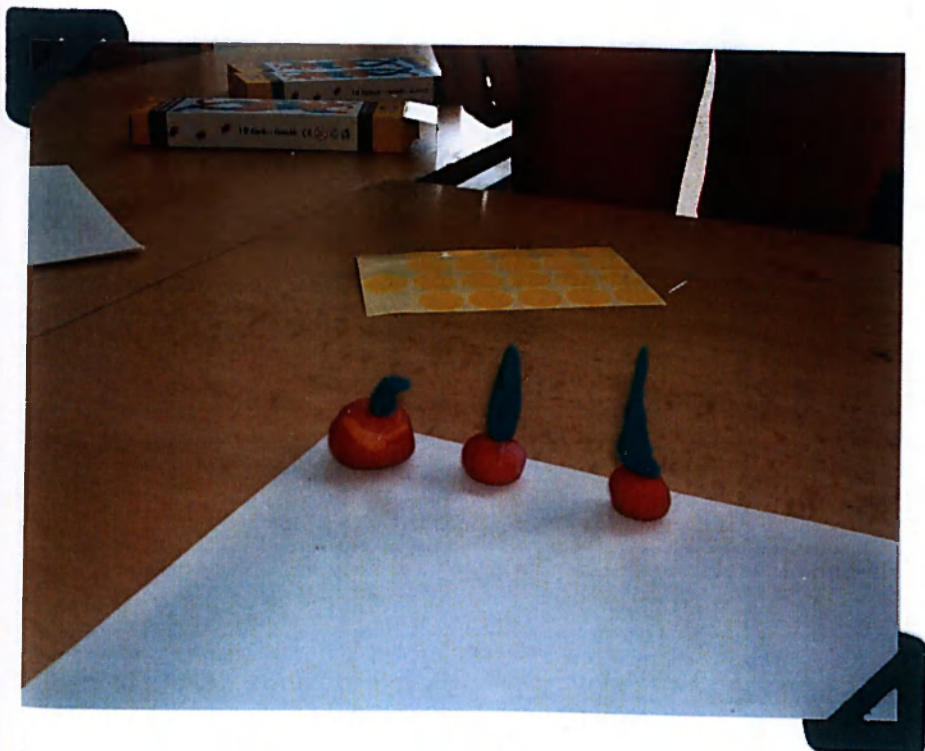
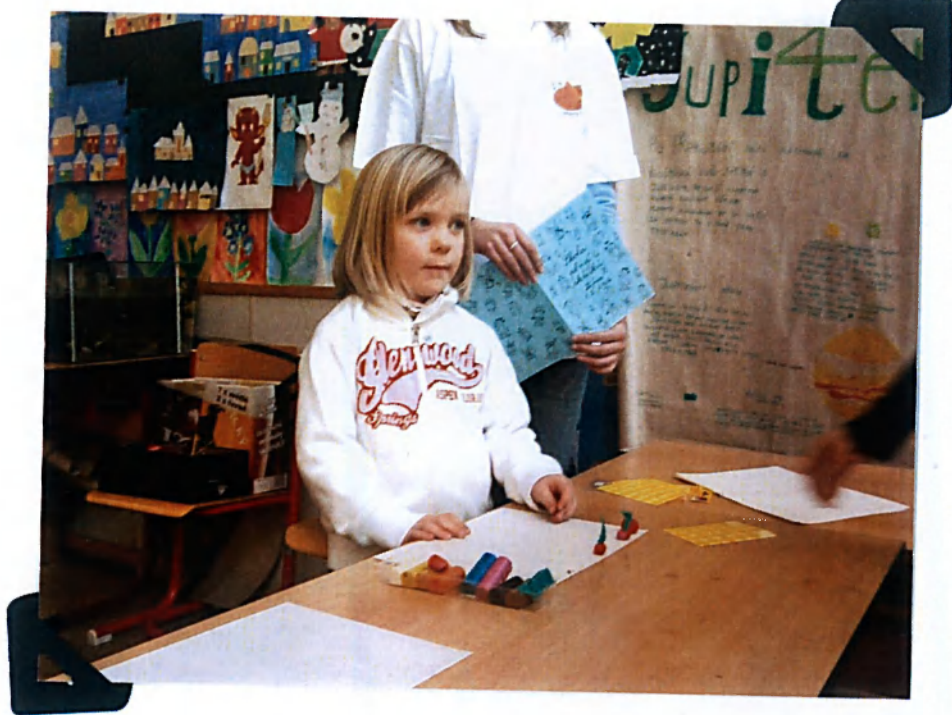

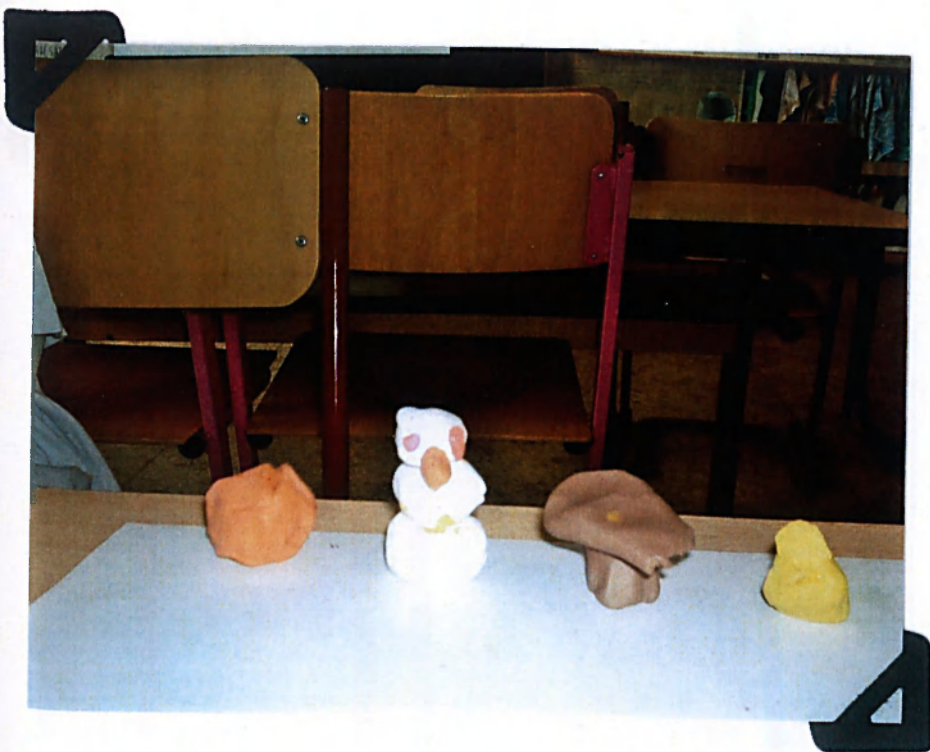
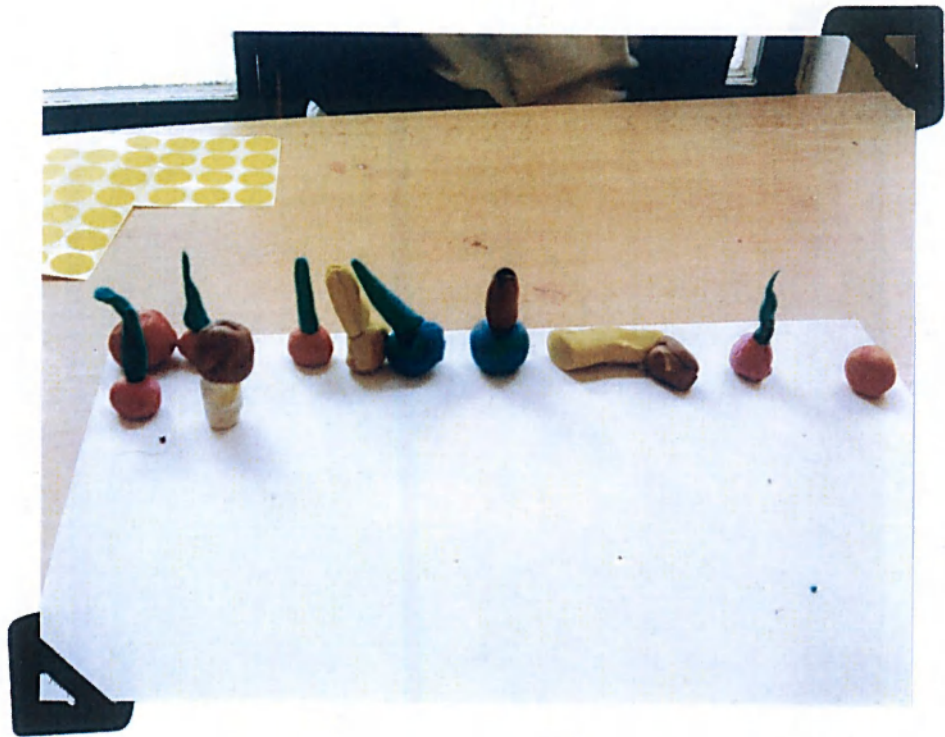
ZŠ Bílá pojala zápis netradičně, nazvala jej Putování zemí skřítků. Při vstupu byli každé rodině přiděleni 2 žáci z druhého stupně, kteří se stali jejich „průvodci“ po stanovištích, kde byly pro děti připraveny různé úkoly. Každý zároveň obdržel svůj pamětní list, kam sbíral samolepky za splnění daného úkolu.

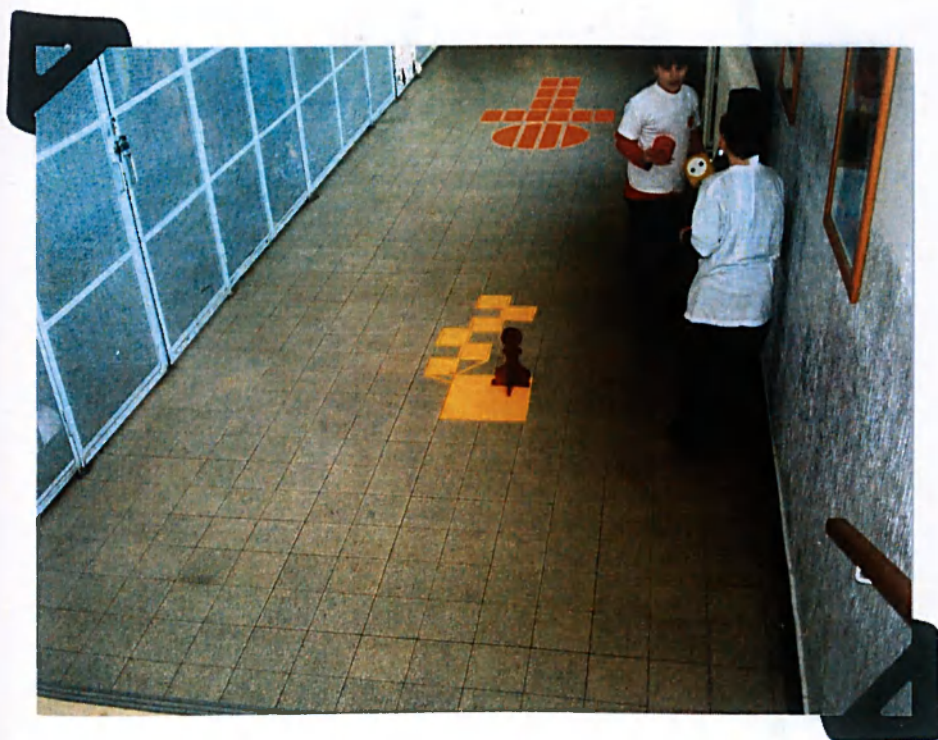
1. stanoviště – modelování. Děti měly za úkol dle instrukcí starších žáků vymodelovat požadovaný útvar – jablko, hřib, sněhuláka aj. Dále měly pojmenovat barvy, které použily. Na tomto úkolu se mi líbila pomoc větších dětí, jasné instrukce, vhodné otázky, jako malý mínus se mi jevily předlohy, které byly dětem předkládány jako vzor.

Budoucí žákyně 1.ročníku poslouchá instrukce; výtvary dětí

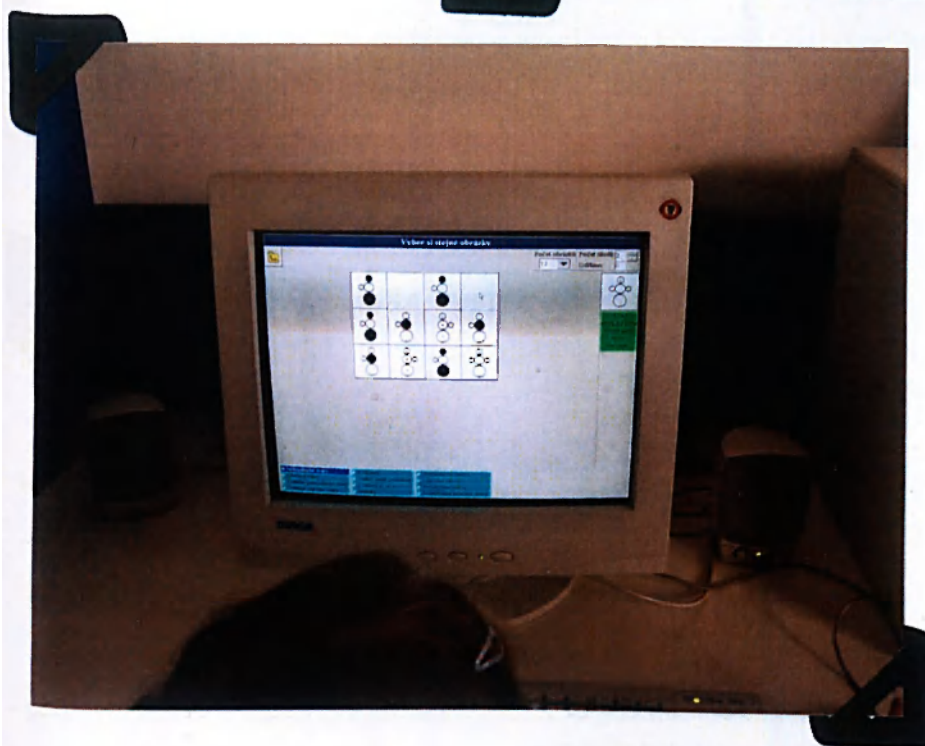
Výtvary dětí

2.stanoviště. Zde měly děti za úkol hodit kostkou a podle počtu, který hodily, jít s velkou šachovou figurkou a počítat nahlas, jak jdou čísla políček po sobě. Zároveň musely rozhodnout, která cesta je vzhledem k zapeklitému tvaru obrazce ta správná.

3. stanoviště – koberec. Dítě se s autíčkem přemisťuje podle instrukcí (doleva, doprava, rovně...), zároveň se snaží respektovat dopravní předpisy. Tento úkol se mi zdál vzhledem k přidání dopravně – výchovné složky náročnější, ale děti, které jsem viděla, jej zvládly výborně.

4.stanoviště – počítačová místnost.
Děti zkoušejí řešit různě obtížné počítačové úlohy – skládky, domino, hledání rozdílů, pexeso atd. Mohou si vybrat z cca 10 možností, vítězí u nich převážně animované hry. Ve třídě je přítomna paní učitelka z 2.stupně. Na 1.stupni děti výpočetní techniku nemají, součástí zápisu je to prý pro motivaci žáků.

5. stanoviště – učebna hudební výchovy. V ní pan učitel vypráví dětem pohádku Miloše Macourka O Kryštůfkovi, který se ztratil v mixéru. Mluvené slovo doplňuje zpěvem, doprovází se na akordeon. Během vyprávění pokládá dětem otázky, když dovypráví, děti mají možnost předvést, na jaký hudební nástroj umějí hrát, co umějí zazpívat. Zjišťuje jejich hudební a rytmické představy, celá produkce má zejména silný motivační charakter.

ZŠ PETŘINY SEVER

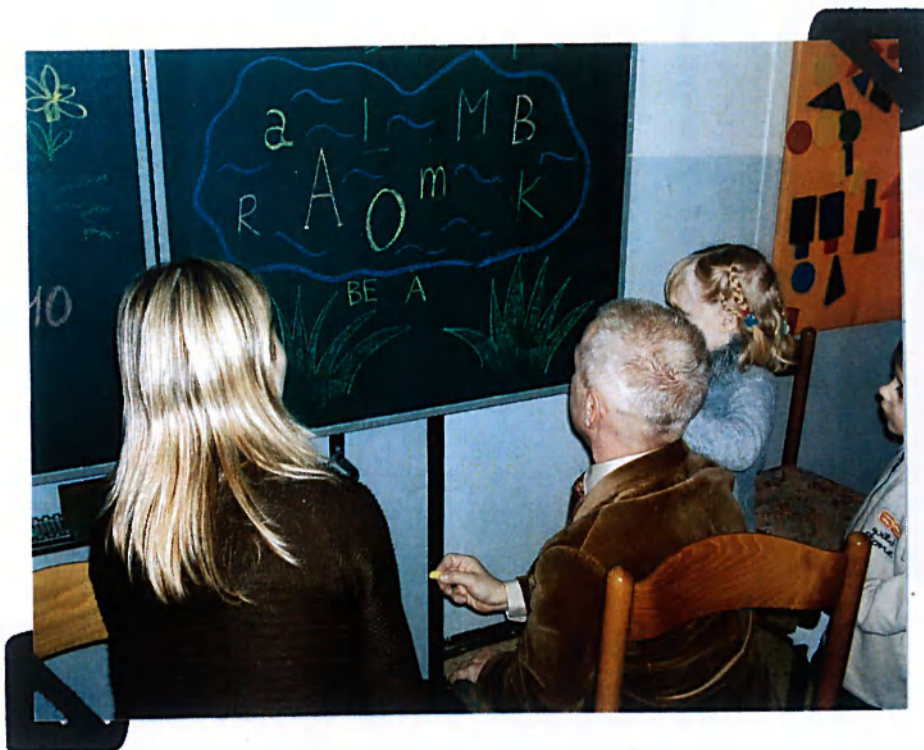
Na Okraji 305, Praha 6

(Program Začít spolu)

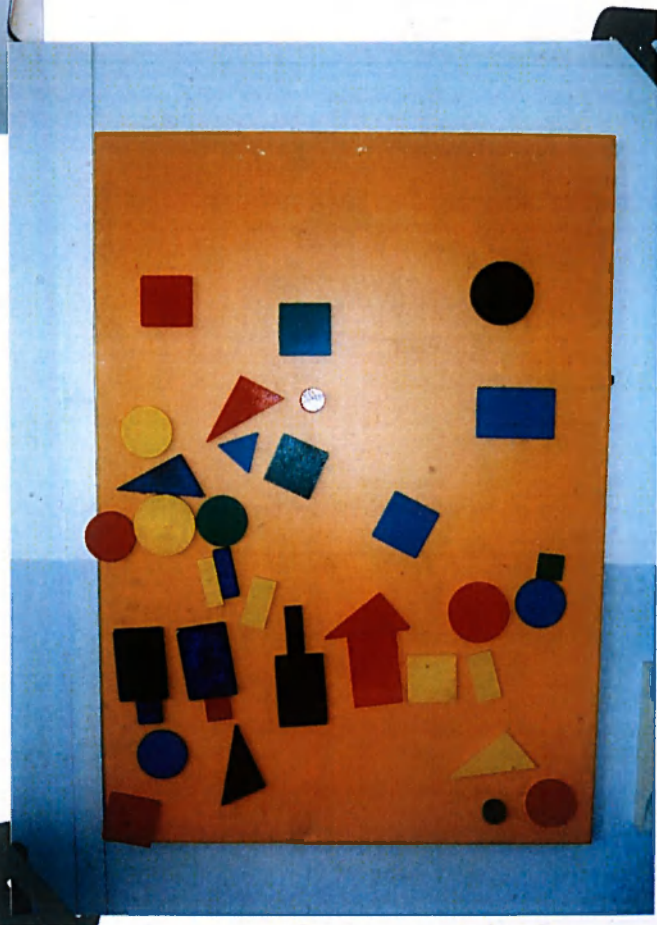
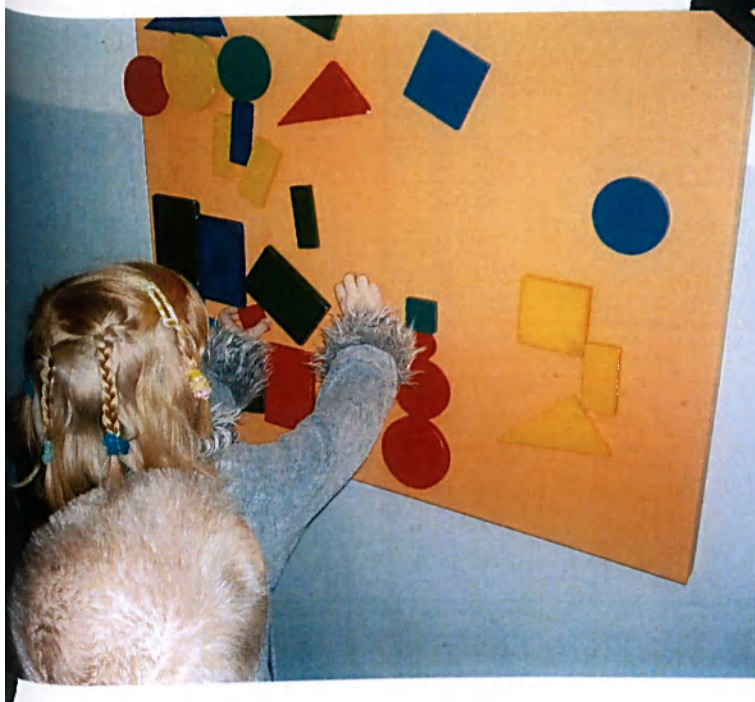

Na této škole probíhá zápis tradičním způsobem. V jedné třídě jsou přítomny dvě paní učitelky, psycholožka a speciální pedagožka. Nejdříve spolu s rodiči vyplní formuláře, poté vedou rozhovor s dítětem - jak se jmenuje, kde bydlí, co umí napsat, zazpívat atd. Paní učitelka klade velký důraz na rozvinuté komunikační dovednosti, které považuje za nejdůležitější.

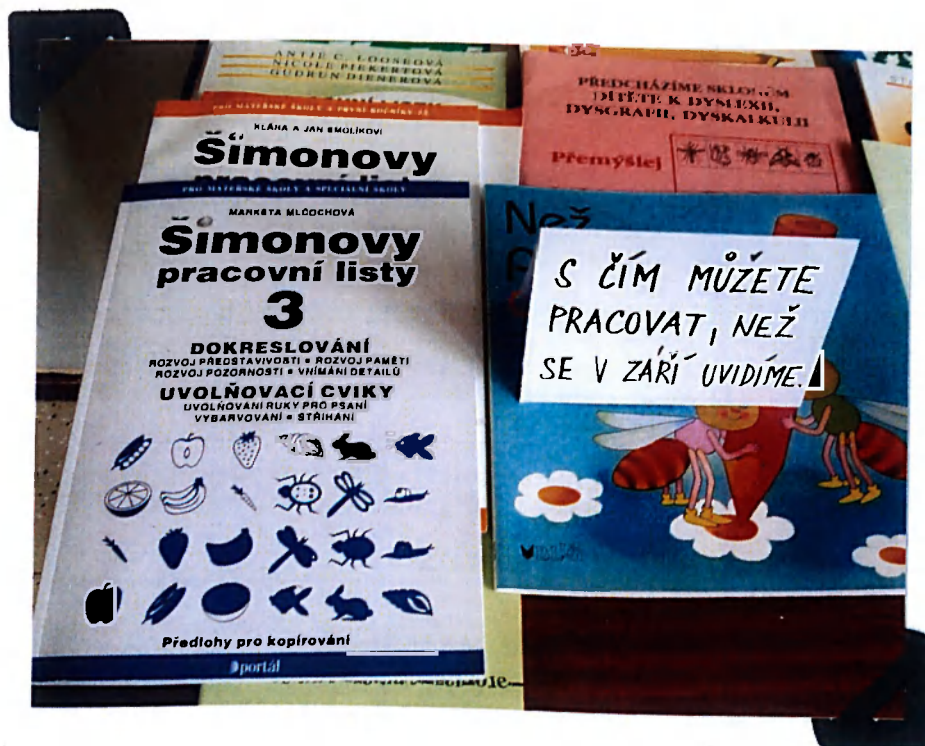
Poté měly děti za úkol poznat písmena, číslice a barvy nakreslené na tabuli. Holčička na snímcích byla trochu bázlivá, proto musel trochu pomoci tatínek.

Zde děti pojmenovávaly geometrické obrazce, vytvářely z nich panáčka, sněhuláka, pojmenovávaly části jejich těla, měly za úkol poznat, co chybí.

Ve druhé místnosti byly připraveny úkoly patrné ze zadání na pracovním listu – hledání rozdílů, skládání a pojmenovávání pohádkových bytostí, hry, tabulky Logico, se kterými pomáhaly starší děti.

Byly zde také ukázky literatury, kterou mohou rodiče využít pro své budoucí školáky, ukázky práce v centrech aktivity, paní učitelka osvětlila základní principy programu Začít spolu a zodpovídala dotazy rodičů.

Příloha 2

OPRAVA NÁZEVU: PŘIPRAVENOST DÍTĚ NA ŠKOLNÍ JAZLU

Autorský dotazník I (1. vlna šetření)

- 1) Jaké jsou podmínky, které by mohly být? / Je možné zahrnout více možností.
- a) žádné podmínky / žádné podmínky
- b) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte
- c) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny
- d) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny, přičemž rozlišuje vyučování některého z dětí
- e) jiné podmínky

- 2) Jaké jsou podmínky, které by mohly být? / Je možné zahrnout více možností.
- a) žádné podmínky / žádné podmínky
- b) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte
- c) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny - jak se chovat ke druhým, jak se chovat k učitelce
- d) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny, například: být přemlouván své učitelce, být přemlouván své učitelce, být přemlouván své učitelce
- e) jiné podmínky

- 3) Myslíte si, že by bylo možné dělat školní jazyk?
- a) ano
- b) ne
- c) nevím

- 4) Jaké je to pro vás? / Je možné zahrnout více možností.
- a) je to pro mě velmi důležité, protože jsem učitelka a chci, aby moje děti, tím lépe, aby se jim páčilo
- b) je to pro mě velmi důležité, protože jsem učitelka a chci, aby moje děti, tím lépe, aby se jim páčilo
- c) je to pro mě velmi důležité, protože jsem učitelka a chci, aby moje děti, tím lépe, aby se jim páčilo
- d) naučila bych se, protože jsem učitelka a chci, aby moje děti, tím lépe, aby se jim páčilo
- e) jiné podmínky

- 5) Jaké jsou podmínky, které by mohly být? / Je možné zahrnout více možností.
- a) žádné podmínky / žádné podmínky
- b) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte
- c) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny
- d) jiné podmínky

- 6) Jaké jsou podmínky, které by mohly být? / Je možné zahrnout více možností.
- a) žádné podmínky / žádné podmínky
- b) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte
- c) podmínky, které by byly v souladu s potřebami dítěte a jeho rodiny
- d) jiné podmínky

DOTAZNÍK PRO DIPLOMOVOU PRÁCI NA TÉMA „PŘIPRAVENOST DĚTÍ NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU“

Zakroužkujte prosím 1 z variant :

Jsem matka otec jiný zákonný zástupce dítěte _____

1) Jaká byla kritéria výběru školy pro mé dítě ? Je možné zakroužkovat více možností.

- a/ je zde i jeho sourozenec a se školou jsme spokojeni
- b/ na doporučení
- c/ škola je blízko, a tím pádem odpadá problém s dojížděním
- d/ konkrétní vzdělávací program, který je zajímavý, příp. rozšířené vyučování některého z předmětů
- e/ jiný důvod _____

2/ Co od školy očekávám? Je možné zakroužkovat více možností.

- a/ mé dítě zde získá základní znalosti
 - b/ motivuje mé dítě pro další vzdělávání
 - c/ pomůže mému dítěti zejména v sociální oblasti – jak se chovat ke druhým, jak spolupracovat ve skupině apod.
 - d/ pomůže mému dítěti utvářet jeho individualitu, naučí ho prezentovat své názory, být samostatný
- jiná očekávání : _____

3/ Myslíte si, že je Vaše dítě zralé na školní docházku ?

- a/ ano
- b/ ne
- c/ nevím

4/ Jaký je Váš názor na předškolní vzdělávání?

- a/ je nezbytné; čím více se toho dítě naučí před vstupem do školy, tím lépe, alespoň mu půjde vše rychleji a bez problémů
 - b/ je do jisté míry užitečné, rodič i učitel v MŠ by měl využít zájmu dítěte o to, co se chce naučit, ale příliš ho nezatěžovat tím, co se naučí později ve škole
 - c/ nemělo by být vzděláváním v pravém slova smyslu, děti v MŠ by se neměly učit vůbec
- d/ jiný názor: _____

5/ Která ze 3 možností v otázce č.4 se nejvíce blíží filosofii mateřské školy, kterou mé dítě navštěvuje ?

- a/
- b/
- c/

6/ Učitel na 1.stupni by měl být dítěti:

- a/ autoritou
- b/ partnerem
- c/ pomocníkem při samostatném objevování

7/ V jakých oblastech očekávám, že bude mé dítě úspěšné? Je možné zakroužkovat více možností.

a/ čtení	g/ tělesná výchova
b/ psaní	h/ seberealizace
c/ matematika	i/ vztahy se spolužáky
d/ přírodní vědy	j/ vztahy s učitelem
e/ hudební výchova	k/ spolupráce
f/ výtvarná výchova	

Jiné oblasti : _____

8/ V jakých oblastech naopak očekávám menší úspěchy? Je možné zakroužkovat více možností.

a/ čtení	g/ tělesná výchova
b/ psaní	h/ seberealizace
c/ matematika	i/ komunikace, vztahy se spolužáky
d/ přírodní vědy	j/ komunikace, vztahy s učitelem
e/ hudební výchova	k/ spolupráce
f/ výtvarná výchova	l/ neočekávám neúspěch

Jiné oblasti : _____

9/ Co očekávám jako rodič od učitele svého dítěte?

- a/ možnost uplatnit své námítky k výuce kdykoliv
- b/ oboustrannou otevřenost, ale vzájemné nezasahování do svých rolí
- c/ průběžné konzultace tak, abych měl/a přehled o vzdělání svého dítěte, dle potřeby a možností

10/ Myslíte si, že se Vaše dítě do školy těší?

a/ ano

b/ ne

Pokud ano, na co nejvíce? _____

Pokud ne, proč? _____

Jelikož je má diplomová práce zaměřena nejen na očekávání, ale i na jejich porovnání s realitou, proto, mohu Vás s podobným dotazníkem oslovit cca v říjnu tohoto roku? Velmi by mi to pomohlo.

a/ ano

b/ ne

na adresu: _____

nebo na e – mail : _____

Prohlašuji, že tento dotazník je zcela anonymní, ani v diplomové práci ani nikde jinde nebudou zveřejněny Vaše osobní údaje. Použiji je jen jednorázově proto, abych Vás mohla později kontaktovat. Děkuji za Váš čas při vyplňování.

Marcela Suková, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, obor Učitelství pro 1.st.ZŠ

Příloha 3

KOMUNIKAČNÍ PRÁCE NA TÉMA „PŘIPRAVENOST DĚTÍ NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU“

Autorský dotazník II (2. vlna šetření)

1) Můžete s tímto předmětem spolupracovat pro své dítě?

- a) ano, velmi rád/ráda, jen předkládám své zkušenosti
- b) ano, spíše ráda/rád, jen předkládám své zkušenosti
- c) ano, jen s pomocí rodičů nebo předkládám své zkušenosti
- d) ano, jen s pomocí rodičů

2) Můžete říci, že vaše dítě:

- a) pomáhá svému dítěti, vyhledává vhodné příklady
- b) motivuje své dítě, snaží se ho motivovat
- c) pomáhá svému dítěti zejména v sociální oblasti, jak se chovat ke druhým, jak spolupracovat ve skupině apod.
- d) pomáhá svému dítěti vytvářet vlastní odpovědnost, učí ho prezentovat své názory, být upřímným

3) Proč?

3) Potvrdila se vaše domněnka, že je vaše dítě připraveno na školní docházku?

- a) ano
- b) ne
- c) v minulém dotazníku jsem se již zmínil

4) Domníváte se, že mateřská škola, kterou jste dítě navštěvovalo, jej pozitivně ovlivnila při přípravě na vstup do školy?

- a) ano
- b) ne
- c) v jakých oblastech?
- d) v jakých oblastech?

- b) ne
- c) ano

5) Jaká je nejlépe charakteristická úloha Vácha aneta? Zaškrtněte jednu i možnost.

- a) učitel
- b) partner
- c) spolupracík při samostatném objevování

6) V jakých oblastech je vaše dítě ve škole úspěšné? Je možné zaškrtnout více možností.

- a) čtení
- b) psaní
- c) matematika
- d) fyzika
- e) společná výchova
- f) individuální výchova
- g) výuka v kolektivu
- h) výuka ve skupině
- i) výuka v dvojici
- j) výuka v malé skupině
- k) výuka v velké skupině
- l) výuka v kolektivu, ve skupině

DOTAZNÍK PRO DIPLOMOVOU PRÁCI NA TÉMA „PŘIPRAVENOST DĚTÍ NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU“

Následující dotazník bude použit pouze jako výzkumný materiál pro praktickou část mé diplomové práce, prohlašuji, že Vaše osobní údaje nebudou nikde figurovat a Vaše názory nebudou zneužity. Děkuji za Váš čas a účast při vyplňování.

Marcela Suková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

1) Škola, kterou jsem si vybral/a pro své dítě

- a) plně odpovídá mým představám a očekáváním
- b) víceméně odpovídá mým představám a očekáváním
- c) vůbec neodpovídá mým představám a očekáváním

komentář: _____

2) Mám pocit, že tato škola

- a) pomáhá mému dítěti získávat základní znalosti
- b) motivuje mé dítě pro další vzdělávání
- c) pomáhá mému dítěti zejména v sociální oblasti – jak se chovat ke druhým, jak spolupracovat ve skupině apod.
- d) pomáhá mému dítěti utvářet vlastní individualitu, učí ho prezentovat své názory, být samostatný

jiné : _____

3) Potvrdila se Vaše domněnka, že je Vaše dítě připraveno na školní docházku?

- a) ano
- b) ne
- c) v minulém dotazníku jsem uvedl/a jinak

4) Domníváte se, že mateřská škola, kterou Vaše dítě navštěvovalo, jej pozitivně ovlivnila při a bezprostředně po vstupu do školy?

- a) ano

V jakých dovednostech, schopnostech? _____

- b) ne

Proč? _____

5) Jaká je nejbližší charakteristika učitele Vašeho dítěte? Zaškrtněte prosím 1 možnost.

- a) autorita
- b) partner
- c) pomocník při samostatném objevování

6) V jakých oblastech je Vaše dítě ve škole úspěšné? Je možné zaškrtnout více možností.

a) čtení	g) tělesná výchova
b) psaní	h) seberealizace
c) matematika	i) vztahy se spolužáky
d) prvouka	j) vztahy s učitelem
e) hudební výchova	k) spolupráce v kolektivu, ve skupině
f) výtvarná výchova	

7) *V jakých oblastech je Vaše dítě méně úspěšné ?*

a) čtení	g) tělesná výchova
b) psaní	h) seberealizace
c) matematika	i) vztahy se spolužáky
d) prvouka	j) vztahy s učitelem
e) hudební výchova	k) spolupráce v kolektivu, ve skupině
f) výtvarná výchova	l) žádný neúspěch jsem nezaznamenal/a

8) *Jaký je Váš osobní postoj k třídnímu učiteli Vašeho dítěte?*

- a) převážně kladný, vyhovuje mi jeho přístup jak k žákům, tak k rodičům
 - b) mé dítě je s učitelem víceméně spokojené, dle mého názoru má ovšem v komunikaci s rodiči určité rezervy
 - c) s rodiči je komunikace na dobré úrovni, mé dítě ovšem není spokojené
 - d) s učitelem nejsem spokojen jak já jako rodič, tak mé dítě
- jiný názor, komentář: _____
- _____

9) *Překvapila Vás něčím škola, do které Vaše dítě chodí (v pozitivním i negativním slova smyslu)?*

- a) ano;
čím? _____
- b) ne

10) *Pokud byste měli možnost cokoli ve škole změnit, co by to bylo?*

Příloha 4

Informační list ZŠ Petřiny pro rodiče budoucích žáků 1. ročníku

První školní den je velmi důležitý pro každou školu. Ve zřetel je i to, že první školní den je velmi důležitý pro každou školu. Ve zřetel je i to, že první školní den je velmi důležitý pro každou školu. Ve zřetel je i to, že první školní den je velmi důležitý pro každou školu.

1. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
2. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
3. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
4. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
5. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
6. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
7. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
8. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
9. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
10. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.
11. Zjistěte, jaké podmínky jsou v škole, jaké vybavení, jaké prostředí.

Veškeré dotazy můžete poslat na e-mailovou adresu: skola@petriny.cz nebo zavolat na telefonní číslo: 257 811 111. V případě zájmu o přijetí do školy nás kontaktujte co nejdříve.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA – PETŘINY SEVER

Na Okraji 305, PRAHA 6

Vážení rodiče,

vítáme Vás i Vaše dítě v den zápisu v naší škole. Ve způsobu života budoucího prvňáčka nastane už za sedm měsíců převratná změna. V tomto ne příliš dlouhém období se dá ve výchovné práci ještě mnoho vykonat.

Dovolte, abychom zahájili spolupráci s Vámi tím, že se podělíme o některé zkušenosti, jak můžete ulehčit svému dítěti začátek školní práce. I když věříme, že již dnes Vaše dítě mnohé z uvedeného dobře zvládá.

1. Vyžadujte již teď na něm jasnou a správnou výslovnost, mluvte na ně pomalu a zřetelně.
2. Ved'te je k tomu, aby klidně a pozorně naslouchalo předčítání pohádek.
3. Vyžadujte, aby reagovalo ihned na vhodně zadaný úkol a důsledně sledujte, jak jej plní, s chválou za zdařené není třeba šetřit.
4. Zvykejte je na to, aby dohrálo započatou hru, dokončilo rozdělanou práci.
5. Navykejte je, aby denně plnilo drobný úkol při domácích pracích.
6. Ved'te je k tomu, aby si po hře uklidilo hračky, po obědě své nádobí a příbor.
7. Naučte je bez vyzvání pozdravit, poprosit a poděkovat.
8. Ved'te je k tomu, aby při procházkách, výletech bylo všímavé k přírodě a všem změnám kolem sebe.
9. Navykejte je, aby ve stejnou hodinu vstávalo, jedlo, chodilo spát (spánek 10 hodin).
10. Naučte je rychle se obouvat, zouvat a šněrovat boty, oblékat a svlékat se bez dopomoci, skládat si své věci na hromádku, rozpínat a zapínat knoflíky u košile.
11. Nezapomeňte dítěti připomínat, jak se chovat při přecházení a při cestování v dopravních prostředcích.

Věříme, že Vaše dítě úspěšně zahájí začátek školního roku a bude spokojeným a šťastným prvňáčkem. Moc se na ně těšíme.

S přáním dobrého startu vedení školy a učitelé 1. stupně

J. Sedláček
20. 8. 2020
M. Š. pro 1. st.

ZAČÍT SPOLU

Charakteristika programu:

Program ZaS je alternativní vzdělávací program s důrazem na získávání a rozvíjení sociálních a komunikačních dovedností dítěte, je založen na partnerském vztahu školy, dítěte a rodiny. Filosofie programu vychází z Popperovy filosofie otevřené společnosti, vede děti i dospělé k demokratickému myšlení a jednání. Program ZaS se opírá o takové pojetí počátečního vzdělávání, které vytváří základy a motivaci pro celoživotní učení. V České republice je program Začít spolu realizován od roku 1994.

Principy kurikula programu:

Individuální přístup k dítěti.
Integrované učení hrou a činnostmi.
Planované pozorování.
Centra aktivit ve třídě.
Spolupráce rodiny a školy.
Spolupráce s komunitou v místě školy.
Profesní a osobnostní růst pedagogů.

Program Začít spolu vytváří základy pro postoje, znalosti, dovednosti a schopnosti dětí:

Přijímat změnu a aktivně se s ní vyrovnávat.
Kriticky myslet a umět si vybrat.
Rozpoznávat problémy a řešit je.
Tvořivě myslet a pracovat, využívat představivost a vědět si rady.
Sdílet odpovědnost vůči společnosti – obci, zemi, životnímu prostředí.
Přijímat zodpovědnost za vlastní rozhodnutí.
Vzájemně spolupracovat a být tolerantní k individuálním a etnickým odlišnostem

Prostředí třídy tvoří centra aktivity, v procesu učení se využívá projektového plánování do všech center aktivit. Rodiče se po dohodě s učiteli mohou účastnit činností ve třídě aktivně jako asistenti nebo pouze jako pozorovatelé.

Rodiče se podílejí na správě školy prostřednictvím Sdružení rodičů nebo Rodičovské rady. Program Začít spolu prosazuje a umožňuje začlenění dětí se speciálními potřebami / jak děti nadprůměrně nadané a talentované, tak děti s vyvojovými vadami, děti s postižením, či děti z různých etnických menšin /

Příprava vyučování v tomto projektu i organizace práce je pro učitele mnohem náročnější než při klasickém vyučování. Metodika programu, který je akreditován MŠMT, předpokládá právě pro tuto činnost asistenta, který pomáhá učiteli i dětem při vyučování. Zvláště pak při činnostech v centrech dětí 1. - 3. ročníku potřebují individuální přístup a s pomocí asistenta je možné jim tuto péči poskytnout. MŠMT však limitem normativ na tuto funkci prozatím neposkytuje.

Obracíme se proto na Vás s prosbou.

Naklady na asistenta je potřeba pokrýt částkou 1200,- Kč /na dítě a školní rok, tedy 600,- Kč na jedno pololetí formou účelového příspěvku na fond SRPŠ. Věříme, že naši situaci pochopíte a pomůžete nam ji touto Vami poskytnutou částkou řešit. Jsme přesvědčeni, že realizace tohoto vzdělávacího programu pro Vaše děti za to stojí.

Mgr. Helena Pekalová
ředitelka školy

Příloha 5

Dotazník pro rodiče budoucího žáka 1. ročníku ZŠ předkládaný školou

Datum narození	
Rodné číslo	
Město	
Matka	
Otec	
Telefon	

1. Úvodní část

Jméno rodiče: _____
Jméno dítěte: _____
Adresa: _____

2. Základní údaje o dítěti

Číslo dítěte: _____

Číslo dítěte (pro účely statistiky): _____

3. Osobní údaje

1. Jméno dítěte: _____

2. Pohlaví: _____

3. Datum narození: _____

4. Rodné číslo: _____

5. Město narození: _____

6. Adresa: _____

7. Telefon: _____

8. Jméno matky: _____

9. Jméno otce: _____

10. Jméno prarodiče: _____

11. Příjmení: _____

12. Příjmení matky: _____

DOTAZNÍK PRO RODIČE ŽÁKA 1.ROČNÍKU ZŠ

1.Osobní údaje:

Jméno a příjmení:	Datum narození:
Státní občanství:	Rodné číslo:
Bydliště:	PSC:
Telefon domů:	Zdravotní pojišťovna:

2.Rodinné údaje:

Rodiče (zákonný zástupce)	Otec	Matka
Příjmení a jméno		
Bydliště		
PSC		
Telefon		
Mobilní telefon		
Kontaktní e-mail		
Zákonný zástupce (pokud jím není otec nebo matka dítěte)		
Kontaktní osoba (pro případ mimořádné události)	Telefon:	

3.Sourozenci:

Jméno, narození, škola, třída:.....
 Jméno, narození, škola, třída:.....
 Jméno, narození, škola, třída:.....

4. Zdravotní údaje o dítěti:

Ošetřující dětský lékař:..... adresa zdrav. zařízení.....
 telefon:.....
 Zdravotní postižení, chronické onemocnění dítěte (zrak,sluch,vada řeči,LMD, alergie, epilepsie,diabetes, srdeční vada, dietní omezení apod.).....

5. Ostatní údaje:

Dítě navštěvovalo - nenavštěvovalo MŠ (správné podtrhněte)
 Adresa MŠ.....
 Pro školní rok 2006/2007 žádáme o odklad školní docházky ANO - NE
 Dítě mělo odklad v loňském roce ANO – NE Kde bylo žádáno o odklad

 Dítě je pravák – levák- užívá obě ruce stejně
 Zvláštní schopnosti dítěte, které projevilo před vstupem do školy(čtení, psaní, umělecké sklony, matematické vloh)

 Další údaje o dítěti, které považujete za důležité:.....

 Dítě bude od září navštěvovat pravidelně školní družinu ANO – NE
 Praxe dne:..... Podpisy rodičů (zákonného zástupce dítěte).....

Příloha 6

Žádost dítěte k základnímu vzdělávání

Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Jméno dítěte:

Číslo občanského průkazu:

Adresa dítěte:

Podpis:

Podpis rodiče:

Základní škola: Příloha 6 - Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Adresa školy:

Věc: Žádost o přijetí

k základnímu vzdělávání

Žádám o přijetí svého dítěte

na 1. ročník základní školy

základní škola: Příloha 6 - Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání, číslo 6 ve školním roce 2006/2007.

Osobní údaje k dítěti:

Jméno dítěte:

Číslo občanského průkazu:

Adresa dítěte:

Podpis:

Podpis rodiče:

V Praze dne:

podpis zákonných zástupců dítěte

Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Zákonný zástupce dítěte:

Jméno a příjmení:

Datum narození:.....

Místo trvalého bydliště:

Telefon:.....

Ředitelství školy:

Základní škola, Petřiny-sever, Na Okraji 43/305, Praha 6

Jméno a příjmení ředitele školy: Mgr. Helena Pekařová

**Věc: Žádost o přijetí k základnímu vzdělávání
(dítěte)**

Žádám o přijetí mé dcery/syna
narozené/narozeného dne k povinné školní docházce
do Základní školy Petřiny – sever, Na Okraji 43/305, Praha 6 ve školním roce 2006/2007.

Doplňující informace k žádosti:

.....
.....
.....
.....
.....

V Praze dne:

.....

podpis zákonných zástupců dítěte

Žádost o odklad povinné školní docházky

Zákonný zástupce dítěte:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo trvalého bydliště:

Telefon(mobil)

Ředitelství školy:

Základní škola, Petřiny-sever, Na Okraji 43/305, Praha 6

Jméno a příjmení ředitele školy: Mgr. Helena Pekařová

Věc: Žádost o odklad povinné školní docházky
pro školní rok 2006/2007 (jméno dítěte)

Žádám o odklad povinné školní docházky mojí dcery/syna:

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození:

Dítě chodí- nechodí do MŠ (podtrhněte platící)

Chodí od věku

Přesná adresa MŠ:

Důvod podání žádosti:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

K této žádosti přikládám závazné přílohy:

1. Doporučení odborného lékaře (dětské lékařky - dětské nemocnice – léčebny – kliniky – foniatric - psychiatrie - neurologie – jiné.....) s podrobným udáním důvodů
2. Doporučení příslušného školského poradenského zařízení (PPP)

.....
podpis zákonných zástupců dítěte

Příloha 8

Statistické údaje

Tabulka A: Zastavení přijatých do 1. ročníku podle věku

	celkem	z toho dívky
5 let	1005	501
6 let	68 426	33 828
7 let	19 671	9 961

(Údaje pro informace se nacházejí na www.mv.cz, údaje z r. 2007)

Tabulka B: Počet žáků v 1. ročníku ZŠ

celkem	dívky	chlapci
41 989	24 440	17 549

(Údaje pro informace se nacházejí na www.mv.cz, údaje z r. 2007)

Tabulka C: Nastupy, wické do školních docházky do MŠ

	Celkem (z toho do běžných tříd)	Z toho do speciálních tříd
Nastupy do MŠ po 30. 9. minulého roku	14 099	12 296
Dočasně přeřazené děti do školních docházky	1 117	1 015
Odstoupy do MŠ pro 30. 9. se speciálními vzdělávacími potřebami	272	272
Ukončení docházky do MŠ	39 621	39 936
		12 755

(Údaje pro informace se nacházejí na www.mv.cz, údaje z r. 2007)

Tabulka A : Žáci nově přijatí do 1. ročníku podle věku

	z celku nově přijatí do 1. ročníku	
	celkem	z toho dívky
5 let	1005	601
6 let	68 666	35 824
7 let	19 663	6 961

(Ústav pro informace ve vzdělávání, www.uiv.cz, údaje z r. 2007)

Tabulka B: Počet žáků v 1. ročníku ZŠ

celkem	dívky	chlapci
91 989	44 440	47 549

(Ústav pro informace ve vzdělávání, www.uiv.cz, údaje z r. 2007)

Tabulka C : Nástupy, odchody a ukončení docházky do MŠ

	Celkem dětí	Z toho do běžných tříd	Z toho do speciálních tříd
Nástupy do MŠ po 30. 9. minulého roku	14 494	13 896	598
Dodatečně udělené odklady školní docházky	1 109	1 025	84
Odchody do MŠ pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami	255	255	0
Ukončení docházky do MŠ	89 691	86 936	2 755

(Ústav pro informace ve vzdělávání, www.uiv.cz, údaje z r. 2007)

Použitá literatura :

- ❖ Budíková, Krušinová, Kuncová : Je vaše dítě připraveno do první třídy? Computer Brno. 2004. ISBN 80-722-6637-3.
- ❖ Buriánová, Jakoubková, Nádvorníková a kol. : Metodické listy pro předškolní vzdělávání. Raabe. 2004.
- ❖ Disney Enterprises, Inc.: Hra s čísly. Jiri Models. 2006.
- ❖ Einonová, D.: Naše dítě – rozvoj osobnosti. Překlad Kateřina Orlová. Fragment. 2001. ISBN 80-7200-518-9.
- ❖ Eurydice : Předškolní výchova a primární vzdělávání v zemích Evropské unie. 1997.
- ❖ Grender, I., Butcher, G.: Thinking Things Out. Three Four Five Ltd., London.
- ❖ Howe, M., Griffey, H.: Dejte svému dítěti lepší start do života. Praktik Praha. 1997. Přeložila Marie Adamová. ISBN 80-902286-0-7.
- ❖ Kárová, V. : Počítání bez obav. Portál Praha. 1996. ISBN 8-7178-050-2.
- ❖ Keller, G., Thewalt, B.: Jdeme do školy. Přeložil Jindřich Rath. Nový život Praha. 1994. ISBN 80-900166-9-3.
- ❖ Klenková, Kolbábková : Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte. MC nakladatelství Brno. 2003.
- ❖ Kropáčková, J. : Podíl institucionální předškolní výchovy při posuzování školní zralosti. Dizertační práce. Univerzita Karlova. 2002.
- ❖ Matějček, Z.: Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte. Grada Publishing Praha. 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- ❖ Nigo, Billy : Čísla a počítání. DITIPO Praha. 2000.
- ❖ Pávková, B.: Jak se kluci a holky učili říkat L, ĎŤŇ, CSZ, ČŠŽ, R a Ř. Computer Press Brno. 2007. ISBN 978-80-251-1698-2.
- ❖ Průcha, Walterová, Mareš : Pedagogický slovník. Portál, Praha, 2001.
- ❖ Sedlák, F. : Didaktika hudební výchovy I. SPN Praha. 1985.
- ❖ Schiffer Danoff, V.: Pocket Chart for Math. Scholastic Professional Books. New York, 1999.

- ❖ Stasica, J.: Hurá do školy! 256 úkolů kocourka Fragmentika. Přeložil Pavel Weigel. Fragment. 2004. ISBN 80-7200-876-5.
- ❖ Swierkoszová, J.: Metoda „Dobrého startu“. Kasimo Ostrava.1998.
- ❖ Szabová, M.: Cvičení pro rozvoj psychomotoriky. Portál Praha.1999. ISBN 80-7178-276-9.
- ❖ Šrámková, M.: Rukověť rodiče malého školáka. Albatros Praha. 2005. ISBN 80-00-01491-2.
- ❖ Štíplová, Walterová : Pojd' s koťaty do školy. Albatros Praha. 2007.ISBN 978-80-00-01977-2.
- ❖ Trpišovská, D.: Vývojová psychologie. Univerzita J. E. Purkyně. Ústí nad Labem. 2004. ISBN 80 -7044 -207 -7.
- ❖ Valentová, In : Kolláriková, Z., Pupala, B. (eds.): Předškolní a primární pedagogika. Portál Praha.2001. ISBN 80-247-0870 -1.
- ❖ Weaver, M.: 300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy. Přeložila Jana Pošmourná. Portál Praha. 2001.
- ❖ Žáčková, M., Jucovičová, D.: Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole. Metodický materiál pro rodiče a učitele. D a H Praha. 2000. ISBN 80-903579-0-3.
- ❖ S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Díl I. Vzdělávání v roce 2006 v datech, MŠMT, Praha, 2007.

Internetové zdroje :

- <http://web.telecom.cz/msi/dobrystart.htm>. (webové stránky MŠ Rosice u Brna)
- www.ucitelskenoviny.cz/skolskyzakon (webové stránky Učitelských novin)
- <http://www.oph.fi/english/pageLast.asp?path=447,4699,4848> (informační server o finském vzdělávání)
- www.uiv.cz (Ústav pro informace ve vzdělávání)
- <http://stistko.uiv.cz/vo/39.asp?pokres=&pzriz=&ptyp=&agr=7&TT=X>
- <http://stistko.uiv.cz/vo/1A.asp?pokres=&pzriz=&ptyp=&agr=7&TT=X>
- <http://stistko.uiv.cz/vo/3B.asp?pokres=&pzriz=&ptyp=&agr=7&TT=X>